

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czime alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Uj évre.

Ismét elmerült egy esztendő az idő végetlen tengerében. Ismét földerült egy új év hajnala, hozva magával ezer reménységet, teljedségre váró vágyakozást.

Egy angol költő a haldokló esztendőhöz intézve szavait, így énekel egyik versében:

„Te ősz útazó,
Ki a végetlen feledés
Szellőtelen tengere felé mégy,
Csak siess, siess útagon.“

Pedig dehogy merül a feledés tengerébe egy-egy esztendőnk!

Tudjuk jól, hiszen az a mi véges osztályrészünk az életben, hogy telnek, múlnak egymás után a mi esztendeink, de annyi minden történik velünk egy esztendőben, hogy merő lehetetlenség ránk nézve elfeledni mindazt, a mi abban bennünket zaklatott és bántott, vagy a mi örömünkre szolgált, vidámmá tett, boldogított.

Érdemes élni az emberi életet, mert sokat tanulhatunk a multból, s ennek átélt küzdelmei megacézoloznak bennünket, hogy tudjunk bátran, reménynyel tekinteni a jövőbe.

Sokat éltünk az elmúlt esztendőben is.

Fáradtunk, szenvedtünk.

Volt örömünk, boldogságunk is.

És az élet ezen változatossága türelemre, hitre, reménységre tanított bennünket.

Ugyan hogyan felednők el az élet azon nagy mestereit, kik ilyen mélységes tudományokba vezettek be minket!

De nemcsak az egyének élete lehetett változatos a mult és minden elmúlt évben, de általános forrongás, az egész társadalmi épület minden eresztékeit remegtető mozgalom korszakát éljük ebben a mi időnkben.

Az állami szervezet a maga óriási alko-

tásaival, mintegy vihar csapására rázkódik meg olykor-olykor. A társadalom nagy kérdései mint fellegrázó égdörgés zajlanak át fejünk fölött, s az elesendők vért kívánnak s embervért ontanak, hogy kenyeret nyerjenek.

S az egyház?!

Most lett csak az egyház igazán militánsná!

Vajjon lesz-e belőle valaha — itt a földön — ecclesia triumphans?!

Hová lett belőle az a szeretet, az a türelem, az a valódi alázatosság, melyet a mi Urunk, az áldott Ur Jézus Krisztus hozott be a világba?

Hol a hit, a saját egyház tanai iránti hű lelkesedés, a bátor áldozatkészség?

Oly természetesen jönnek ezek a kérdések tollunk alá, mikor az „új évre“ számot akarunk vetni önmagunkkal és azokkal, kiket a mieinknek kell tartanunk.

Küzdött és szenvedett egyházunk is az elmúlt esztendő folyamán.

Küzdött az ő régi paizsos ellenségével, szegénységével. Szenvedett sokat régi ellenfelétől, ama sötét reakzionárius politikától, mely a rég elmúlt századok lomha borúját akarná felvonni népünk életének egére, mely ma is uralkodni akarna a lelkiösmeret országában s el szeretné fojtani a világosságot, melyet a felvilágosodás, a műveltség, az igazi tudomány árasztanak szét.

Nehéz és nagy ez a küzdelem és ez a szenvedés, de jó az Isten, mert ímé szabadulást mutat az ő népének.

Bizony szabadulást, mert hát volt a mult évben a mi egyházunknak öröme is.

A mult év utolsó havában királyilag szentesített három egyházpolitikai törvény, végső elemzésben a protestánsizmusnak, mert a protestáns szellemnek győzelme.

Ugyan hogy merülne a feledés tengerébe az az év, melyben ilyen nagy győzelmet vívott ki hazánkban a szabadelvűség egy még mindig rendkívül hatalmas ellenféltől?!

Föl lesz jegyezve, mint új korszak hajnalát jelező esztendő, úgy lesz följegyezve az 1894. egyházunk könyveibe.

És most itt van az új esztendő.

Mit hoz az reánk egyesekre, — azt egyedül a jó Isten tudja.

Mit hoz egyházunkra, — azt mi is megmondhatjuk.

Óriási sok munkát, az új alapokon leendő új szervezkedés rengeteg sok teendőjét.

De hát a munka az élet, s a tétlenség a lélek erőinek megölő ellensége.

Nagy szüksége van már a mi egyházunknak is arra, hogy lelkének erőit ismét kipróbálja, hogy életképességét új szellemben, új eszközök igénybe vételével megmutassa.

Az új évvel az új korszak által megkövetelt új szellem alapjainak megvetéséről, az igénybe veendő új eszközök feltalálásáról leszen szó.

Nagy munka lesz ez valójában, de olyan, melylyel foglalkoznunk érdemes, s melylyel, ha élni akarunk, foglalkozni kötelességünk is.

Legyen Istennek áldása az új évben folytatandó minden olyan munkánkon, melylyel építeni akarjuk idvezítő Urunknak országát.

Legyen Istennek áldása az új évben mindnyájunkon.

Csiky Lajos.

Egyházkerületünk szellemi és anyagi állapotáról.

Ujabb egyházi törvénykönyvünk, éppen úgy mint az előző is, világosan elrendeli azt, hogy az egyházkerületi gyűlés: „tárgyalja a püspök évi jelentését“. Csakhogy azt tartjuk mi is: „Lehetetlenségre nincs köteleztetés.“ Sajnos, de a mi sajátszerű viszonyaink között az is a „lehetetlenségek“ közé tartozik, hogy a közgyűlés folyama alatt kellőleg méltányoljuk a tartalmas püspöki jelentéseket. Bejelentve ugyan be vannak azok, kellő tisztelettel is fogadjuk azokat, s kinyomatásukat a gyűlés jegyzőkönyvében el is rendeljük; de talán ennyi az egész, a mi velök történik.

Egy év múlva azután újra ismétlődik ez a jelenet.

Pedig egyházkerületünk szellemi és anyagi állapotáról hol találhatnánk újabb és hitelesebb kimutatást, mint éppen a püspöki jelentésekben. Az egyháza iránt érdeklődő ember ezekből megtudhatja azt, a mit adatok hiányában soha se, vagy a legnagyobb fáradsággal tudhatott volna meg. Az előtte levő számokból levonhatja a tanulságokat. Megismerheti azokat a tényezőket, melyeknek összműködése egyházi életünket egészségessé, életerőssé teszi. Viszont azokat is, melyek azt megbénítják, beteges jelenségeket idéznek elő, a melyek idejekorán való gyökeres orvoslás nélkül az egész organizmusra bomlasztólag hathatnak.

† TÁRCZA. †

Szücs Istvánról.

Csak néhány nappal mult három éve annak, hogy a debreczeni ref. kollégium egykori jogtanára, Debreczen város történetirója s legutóbb a debreczeni ref. egyház fő- s a kollégium u. n. helyi gondnoka, Szücs István 80 éves korában meghalt. Annak idejében lapunk is közölt az elhunytól fogyatékos életrajzi adatokat; azonban ez teljességgel nem volt kielégítő akár Szücs István egyéniségét, akár még inkább azt a szerepet vesszük tekintetbe, a melyet ő iskolai és egyházi életünkben és az irodalom terén is betöltött. Helyén valónak tartottuk tehát, hogy az ő pályafutása és jelentősége azon emlékbeszéd világításában mutattassék be szélesebb körben is t. olvasóinknak, a melyet Szücs felett a Magyar Tudományos Akadémiában (melynek az elhunyt levelező tagja volt.) *Ballagi Géza* mondott el. De különben is ez emlékbeszéd annyi találó jellemzését tartalmazza egyházi és főleg tanügyi viszonyainknak s oly becses adatokat nyújt jogtanításunk multjára nézve is, hogy azokat most, midőn a debreczeni jogakadémia két új jogakadémiai tanszék felállítása által fejlődésében egy nevezetes lépést tesz előre, még akkor is érdemes volna figyelemre méltatni, ha talán az elhunyt egyéni

jelenősége azt magában indokoltta nem tenné. Megjegyezzük, hogy a Szücs tanári és későbbi pályájára vonatkozó részletes adatok, a melyeket az emlékbeszéd, természeténél fogva, mind fel sem ölelhetett, legnagyobb részben *Tóth Sámuel* egyházkerületi levéltárnok kimeríthetlen szolgálatkészsége folytán kerültek Ballagi rendelkezése alá, a melyeket utóbbi egyéb adatokkal kiegészítve s találó refleksiókkal s jellemzéssel kísérve, egy műegészsé foglalt egybe, a mely tanulságos és élvezetes olvasmányul szolgál. Az emlékbeszédnek főleg egyházi és tanügyi viszonyainkra vonatkozó részeit közöljük a következőkben:

A férfit, kinek emlékét a t. Akadémia színe előtt ezúttal felújítani kívánom, személyesen nem ismertem; de tudományos munkásságának eredményeit számba véve, a mint életében becsülni tanultam, halála után tisztelettel adózom emlékének.

Hosszú életpályáján a „vita brevis, ars longa“ elvét tartva szem előtt, pihenés nélkül dolgozott s minthogy öszses tudását és tehetségeit következetesen egy irányban érvényesítette, nem dolgozott sikertelenül.

„A mily gyöngéd a szülött és az édes anya közti viszony — írja főművében, — oly szívélyesek voltak kezdetül fogva Debreczen városa és a főiskola közötti kötelekek. Mint pellikán, a rege szerint, saját keble vérevel táplálja fiait a puszták sivatagában: úgy ápolta Debreczen városa is folytonosan kebelbeli főtanodáját,

Azok a számok és töredékes adatok, melyek ezekben a püspöki jelentésekben foglaltatnak, sok mindent elbeszélnek minékünk!

Az utolsó püspöki jelentésből, mely az 1893. évről szól, s októberi egyházkerületi gyűlésünk jegyzőkönyvében látott először napvilágot, a következők ragadják meg figyelmünket.

Ugy vallás-erkölcsi tekintetben, mint a népoktatási intézetek fokozatos fejlesztése s a gyülekezetek anyagi erősödése ügyében örvendetes a haladás (a.-szabolcsi e. m.). A hívek lelkében még folyton él az ősi vallásos buzgóság (a nagybányai e. m.). A szeretet munkáit híven gyakorolják (F.-Szabolcs).

A *templomi istentiszteletek* látogatásáról általában dicsérettel lehet szólanunk; de Békés-Bánság, H.-N.-Kúnság, N.-Szalonta egyértelmű megjegyzése szerint az Alföld gazdálkodást űző népének viszonyai miatt nyáron ez mégis lanyhának mondható. Sőt Békés-Bánság még hanyatlást is észlel a jelzett évszakban a vasárnap megünneplésére nézve. Míg egyes helyeket dicsérettel emel ki, mint a hol nincs példa a vasárnap megrontására; addig panaszsza van felemlítve, hogy a vasárnapi munkaszünetről szóló törvényben nincs említés téve a mezei munkáról. De úgy találja, hogy hatósági intézkedésre e tekintetben nem számíthatunk, a helyzet javulását csupán egyházi és társadalmi úton eszközölhetjük. A hitélet a kisebb egyházakban különben sokkal erősebb, mint a népesebb gyülekezetekben (H.-N.-Kúnság). A felnőttek vasárnapi okta-

tásának hiányát sok tekintetben sajnosan érezhetni (Érmellék). Hétköznapi istentisztelet csak pár helyen nincs tartva (H.-N.-Kúnság).

Némely helyeken *vallásos estélyek* is tartanak. Ezeknek behozatala fontos tényezője vallás-erkölcsi életünk fejlődésének, erősülésének (Békés-Bánság). A lelkeszi egyesület a *vallásos iratok* terjesztésén is működik. A „Téli Ujság“ tíz ezer példányban jelen meg (Békés-Bánság). A „Téli Ujság“ és „Kis Tükör“ nagy elterjedése bizonyítja a nép nagy fogékonyságát a vallás szent dolgai iránt (Márm.-Ugocsa).

Népesebb gyülekezetekben *kátémagyarázat* s hétköznapokon *bibliamagyarázat* is tartatik (Érmellék). Télen a hétköznapi bibliamagyarázatokat is tömegesen keresik fel a hívek (Nagy-Szalonta). A debreczeni e. megyében csak egy hely van felemlítve olyanul, melyben bibliamagyarázat, hallgatóság hiánya miatt nem tartatott.

A *konfirmációi oktatást*, néhány élemedett atyafi kivételével, mindenütt a lelkészek végzik, s a felvételt ünnepélyes formában hajtják végre (szatmári e. m.).

Az *úrvacsorával* élők száma ezekkel van kimutatva sok e. megyében. E tekintetben némi emelkedés is észlelhető (H.-N.-Kúnság). Szomorú tünet, hogy a munkás és cseléd-osztály közül nagyon kevesen élnek az úrvacsorával, ellenben örvendetes az, hogy számos helyen az előjárók és tanítók minden alkalommal részesülnek az úri sz. vacsorában (Békésbánság).

mely utóbbi az előbbinek jó- és balsorsában, verőfényes és borus napjaiban mindig egyaránt osztályosa vala. Ha örvendeznie volt oka e városnak, illetőleg ref. egyháznak mint anya Sionnak: vele együtt örvendezett a Sion leánya, a debreczeni főtanoda is. Ha gyászra és keserűségre volt hivatva a város, illetőleg a ref. egyház, mint anya Sion: vele együtt gyászolt, együtt kesergett a Sion leánya, a debreczeni főtanoda is.“

Szűc: István, a magyarság emez egymáshoz forrott, egymást kiegészítő két hatalmas tényezőjének: Debreczen városának és a több mint háromszáz év viharait szerencsésen átélte debreczeni főiskolának javára, előmenetelére szentelte életét. Ott, a magyar alföld metropolisában, töltötte el ifju korát, ott működött élte delén s ott végezte be földi pályafutását.

Ha a felekezetek áldozatkésztsége respiriumot ad a magyar államnak, hogy lassankint összeszedvén erejét, kellőképen kifejlesztvén intézményeit, majdan átvegye tőlük az iskolákat, s ha ezt valamikor, a későbbi nemzedékek talán megérik: óhajtandó, hogy a felekezeti, különösen a református iskolák leltárával azt a szellemet is vegye át és tartsa meg, mely azokban évszázadokon át uralkodott, mely azoknak értékét sokkal inkább biztosítja és fokozza, mint a legbecsesebb inventárium.

En azt az iskolát tartom igazán kitűnőnek, mely tanítványaira rányomja bélyegét. Ilyen a debreczeni kollégium. Ez, híven követve az ősök hagyományait,

tanítványait nem csak utavalóval látja el egész életükre, hanem életirányukat, jellemöket is meghatározza, úgy hogy a szárnyai alól kibocsátott növendékek az élet küzdelmeiben mint ugyanazon fészek fiai felismerhetők s határozottan megkülönböztethetők más iskolák tanítványaitól. A debreczeni diákokban bizonyos fokú érdesség, darabosság, szókimondó egyenességgel, politikai, társadalmi és vallási kérdésekben konzervatív felfogás, liberális hajlamokkal, puritán kálvinizmus a más felekezetűek iránti türelmességgel összhangzatosan olvad össze.

S a kiket a közös erények és hibák ekkép összeforrasztanak, azok a legteljesebb odaadással egyesülnek a közös édes anya iránti hűségben is.

Néhai tagtársunknak nem Debreczenben ringatták bölcsesjét — Tisza-Derzsen született 1811-ben; — de a debreczeni főiskola falai közt nevelkedvén, a mint utolsó lehellestéig ragaszkodott ahhoz a világnézlethez, melyet ama falak közt oltottak belé: úgy az alma mater iránt érzett szeretetének és hűségének kötelekeit sem lazította soha meg, sőt ellenkezőleg igyekezett mind szorosabbra fűzni.

A jogi és theologiai tanfolyam bevégeztével, mint köztanító, ott maradt a főiskolában s nem annyira szíve vágyát követte, mint inkább az akkori szokásnak tett eleget, midőn később kiment Mező-Túrra akadémiai rektornak.

Eme szokás felett, — mely a kálvinista iskolákban

A szegények ellátásáról mindenütt van valami gondoskodás (szatmári e. m.).

A gyermekek iskoláztatása örvendetes módon halad előre (n.-károlyi e. m.). Az iskolaügy folyton szilárdul (H.-N.-Kúnság). Az iskolákat tömegesen látogatják a gyermekek (szatmári e. m.). A jó tanítók száma a képezdét végzett ifjakkal szaporodik, azonban a régi, igazolványos tanítók elhalásával kisebb javadalmú egyházainkban tanítóhiánytól félhetünk. A vallás-erkölcsi élet felvirágoztatása körül jelentékeny osztályrészek van a jó iskoláknak. A buzgó tanítók sokat lendítenek Isten országa terjesztésének ügyén (Márm.-Ugocsa).

Ha híven akarunk számolni, akkor meg kell emlékeznünk a kevésbé örvendetes, avagy éppen „aggasztó“ jelenségekről is.

Kit ne érintene fájdalmasan egyik egyházmegyénkre vonatkozó azon nyilatkozat, hogy ott a miveltebb osztálynak, különösen pedig a hivatalnoki karnak jórésze távortartja magát az e. élettől s az e. terheket duzzogva viseli. A kiknek pedig a jó példában is előljáróknak kellene lenniök!

Viszálkodó házások egyik-másik helyen nagy számmal vannak. De talán szigorúan is ítélnék. Így például, midőn egy majdnem husz ezer lélekkel bíró egyházban 36 pár jelen meg a lelkész előtt *békéltetés* végett, ez valami nagy aggodalomra talán még sem szolgáltat okot. A dicséretes kivétel mellett, hol a *vadházasságok* ritkábban fordulnak elő (n.-károlyi e. m.), úgy

látszik, ez a baj szélesen el van terjedve. A debreczeni e. megyében két helyen (Szerepen és Dancsházán) nincsenek vadházások. De ez a bűn a nagyobb egyházakban nem is ellenőrizhető (H.-N.-Kúnság). Sokan közülök utólagosan lépnek házasságra. Van e. megye, melyben a vadházasságok száma a tavalyihoz képest csaknem felényire olvadt le (nagybányai e. m.). Klopodián (Békés-Bánság) az egyháztagok családi tekintetben is példás életűek; e helyen még polgári büntetés alá sem esett senki. Túlszigorúnak találok azt a felfogást, hogy a vadházasságok és a törvénytelen szülöttek számát a polgári hatóság közönyössége, a nép erkölcsi életével nem gondolása szaporítja (érmelléki e. m.). Peccatur intra muros et extra! A törvénytelen szülöttek száma az egyes e megyékben 3—10% közt ingadozik. A nagy városok e tekintetben szomorú példával járnak elől. Temesvárott például 28%, N.-Váradon 47% a törvénytelen szülöttek száma. Hát Debreczenben? Nem láttam kimutatva. Klopodián egy törvénytelen szülött sem volt.

Sajátszerű, hogy a *vegyes házasságok* számánál igen sok helyütt csökkenés tapasztalható. Ha ezt az utolsó években közöttünk dúló felekezeti harczoknak lehet betudnunk, akkor ennek (mi túrés-tagadás!) még *üdvös* eredménye is van. Hiszen mindnyájan tudjuk, ha el is hallgatjuk, hogy az *országot ennyire felzavaró felekezeti bajoknak melegágya éppen a nagyszámú vegyes házasság*. Hány tiszta protestáns

a legujabb időig divatban volt, sőt még ma sem szűnt meg teljesen s melynek Szűcs is alávetette magát, — minden látszólagos hátránya daczára sem szabad csak amúgy könnyedén pálczát törnünk. Az ugynevezett köztanítónak és akadémiai rektornak a gyakorlati tanításban való járatlanságát pótolták részint elméleti szakismeretei, miután a nevelést mint kötelezett tárgyat hallgatnia és tanulnia kellett akadémiai pályája alatt, részint a fiatal hév és lelkesedés; esetleges botlásait pedig helyreütötte a tanár, ki folytonos és éber felügyeletet gyakorlott felette. Az iskola színvonalát ennél fogva egyáltalán nem szállította le az a körülmény, hogy annak falai közt tapasztalt tanárok mellett fiatal tanítók is próbálgatták szárnyaikat, valamint a népiskola sem vallotta kárát, hogy felsőbb tanfolyamot végzett ifjakra bízta vezetését; sőt mindebből pozitív haszon is háramlott úgy a fiatal emberre, kinek módjában állt a tanítói állomás fölös jövedelméből továbbképzéséhez, esetleg a külföldi egyetemek látogatásához szükséges pénzt összekuporgatnia, valamint a tanügyre nézve is, a mennyiben ily módon lehetővé vált egyrészt az általában gyöngén dotált iskolák terhén könnyíteni, másrészt a köztanítói és rektori állásokban kipróbált ifjakból jóra való állandó tanerőket toborzani az iskola számára, nem is említvén azt a különben szintén figyelemreméltó előnyt, mely szerint a vidékre kibocsátott rektor az anyaiskola és a vidéki tanintézetek közt az összeköttetést, az összhangot

ápolta s a vidék érdeklődését a központ iránt folytonosan ébren tartotta.

A mint Szűcs a rektóriától búcsút vett, hogy az ügyvédi vizsgát letehesse, egy darabig Eperjesen patvaristáskodott, majd 1838-ban, az ügyvédi oklevél megszerzése után, az udvari kancelláriánál nyert alkalmazást.

A tiszántúli egyházkerület 1839. októberében tartott gyűlésén választotta meg a debreczeni főiskolába jogtanáru.

A debreczeni kollégiumban ép úgy, mint a reformátusok többi főiskoláiban, a felső oktatás soha sem volt egyoldalú, de főképen a mult század elejétől határozottan kettős irányban fejlődött, a mi a protestáns egyház sajátságos szervezetében leli indokát.

A paritásnál fogva, mely a protestáns egyházban az egyházi és világi elem közt egyházjogilag meg van állapítva, a protestánsok soha sem nélkülözheték az egyházas szellemű világi elemet. Igaz, hogy 1790-ben éppen a tiszántúli egyházkerület papsága s annak élén Sinai Miklós debreczeni tanár támadta meg legélesebben a paritás elvét; de hierarchikus törekvésök, mint a mely ellenkezett a reformátorok egyházalkotmányának szellemével, kudarcot vallott. A budai zsinat, — melynek kánonait, habár a felség nem szentesítette is, a reformátusok mindig kötelezőnek ismerték el magukra nézve, — a világi elem befolyását az egyházkormányzatba kellőképen biztosította. Ettől az időtől fogva a presby-

család szentélyébe tette már bele lábát, a vegyes házasság jogcímén, az idegen felekezet papja, a ki türelmetlenségével ezer baj és romlás okozója lett!

Ugy látom, hogy a belmissiónak elég sok teendője van egyházkerületünkben a *hitelveinkkel ellenkező szokások* kiirtása körül is. Az Ur-napnak, ennek az előttünk teljesen értelmetlen ünnepnek megülvése sok helyről képezi panasz tárgyát. Temesvárott a gyertyák és a kereszthasználata a temetéseknel kezd már szünni. A halottak napjának czerimoniális megünnepelése is sok helyütt dívik. Igen jó alkalom ez a kegyelettel való tüntetésre! Ha egész éven át feléje se nézünk a szegény halottaknak, csak halottak napján gyujtsuk meg a gyertyákat! Kisért a babonahitből való *búcsújárás* is (Felső-Szabolcs). A domesztikától Mária-Pócs, úgy látom, még 1890-ben 300 frtot kapott, de ezt az összeget is „egyszer s mindenkorra”. Pedig ennek a pontnak megerősítése nagyobb figyelmet érdemelne. A sátoros ünnepek három napos megülvéséhez való makacs ragaszkodás „sajnálatos tünetnek” van jellemezve a nagy-károlyi e. megyében. Szertartás nélküli temetkezés is fordult elő nyolcz helyen (nagyszalontai e. m.), de az ok nincs megjelölve. Hát ha teljes szegénység miatt történt ez? Vagy talán már a felekezetnélküliség kisért?

Míg a *nazarénizmusnak* Máramaros-Ugocsában híre sincs, máshova, a hol eddig nem volt,

már „be van csempészve” (n.-károlyi e. m.). A nagyszalontai e. megyében is 18 helyen vannak. A bihari e. m. is panaszkodik a felett, mintha számuk emelkedőben volna; 3 egyházban templomot is építettek magoknak. A falukon azonban nem terjed; de a városok, az egyetlen Madaras kivételével, mind „meg vannak fertőzve” (Heves-N.-Kúnság). Karczagon különben egymásközt már meghasonlottak. Debreczenről semmi adatot nem látok.

Vígasztaló képpel végzem áttekintésemet. Lélekemelő jelenség, hogy egyházunk buzgó tagjai között folyvást növekszik az egyház és iskola fentartása körül való áldozatkészség, árvák, szegények segélyezése. Itt, a gyűjtés körül buzgólkodó számos lelkészünkről kellene hálával megemlékeznünk. Elismeréssel emelhetjük ki, hogy az adakozók nevei között számosan vannak róm. katolikusok és izraéliták is. Hanem még egyszer ennyi helyről kellene rendelkeznem, mint a mennyit ezúttal már igénybe vettem, ha csak a jelentékenyebb adományokat akarnám elsorolni. Csupán a végsommát tüntetem tehát ki. Az egész egyházkerületben építkezésre fordított 275,128 forint 51 kr.; adományokból befolyt 242,952 forint 85 kr. Püspök úr az e. ker. gyűlést megnyitó beszédében az egyetemi alapra eddig begyűlt összeget 96,626 frt 25 kr.-ra tevén, 614,707 frt 61 kr.-ra rúg azon összeg, melyet egy év alatt, Isten dicsőségére áldoztunk a jelzett címek alatt.

Erősbüljön ez a keresztyén erény mind-

teriumokban, az egyházmegyékben és az egyházkerületekben az egyházi és világi elem egyenlő arányban képviseltetett; az egyházi gyűléseket kettős elnökség vezetése alá helyezték; az iskolák, valamint az iskolai alapítványok felett a két elem közösen, egyetértőleg gyakorolta a felügyeletet.

A hierarchia és küriarchia közt lezajlott küzdelem illetén eredménye kényszerítette mintegy a reformátusokat, hogy újjászervezt egyházalkotmányuknak megfelelőleg gondoskodjanak a világiak olyatén kiképzéséről, hogy nemcsak képesek legyenek a reájuk váró feladatoknak emberül megfelelni, hanem kedvök is legyen résztvenni az egyház kormányzásában.

A világi pályák közül a jogi-politikai iránt tudvalóleg mindig különös előszeretettel viseltetett a magyar társadalom. A nemes embernek, még ha különben az ősi birtokban való gazdálkodásra volt is praedestiuálva, mielőtt az eke szarvát megfogta volna, a Corpus Juris-sal meg kellett, vagy helyesebben szólva, az akkori közfelfogás szerint, illet megismerkednie.

A reformátusok a társadalomnak a jogi pálya iránt táplált emez előszeretettét tartva szem előtt, hogy a világi elemet szorosabbra fűzzék az egyházhoz s hogy életirányuk, világnézetük kiképzésére befolyásukat érvényesíthessék, a jogi szakoktatást felsőbb iskoláikban rendszerezítették. S ettől az időtől kezdve mai napig, sok ember előtt érthetetlen szívóssággal s erejüket csaknem

meghaladó áldozatkészséggel nemcsak fenntartják, de a kor fokozott igényeinek megfelelőleg fejleszteni is igyekeznek jogi tanintézeteiket.

Sokszor halljuk, még protestáns ember szájából is, azt a szemrehányást, hogy a protestánsok, tulajdonképeni egyházi intézményeik rovására kultiválják a jogi szakoktatást; hogy milyen fényűzés a protestáns egyház részéről az állam számára bírót, ügyvédet, közigazgatási hivatalnokot nevelni akkor, a mikor a létalapját képező belső missió szükségleteit csak részben s ugyancsak szegényesen képes fedezni; a mikor papjait, tanítóit oly rosszul fizeti. De mi, kik közvetlen tanúi, sőt részesei vagyunk annak a nemes és nehéz munkának, melyet a jogi tanintézetek végeznek; mi, kik nap-nap mellett észleljük a jótékony hatást, a mit ezek az intézetek a világi elemre gyakorolnak: jelentőségöket tekintve, egy színvonalra helyezük azokat a belső missió bármely más intézményével, a közművelődésnek tett szolgálataikat pedig megbecsüljük és mindenkor nyomatékosan hangsúlyozni kívánjuk azokkal szemben, kik a kulturális tényezőket külső méreteik s nem hatásuk és az általuk elért eredmények szerint ítélvén meg, kicsinyléssel tekintenek amaz intézményekre, melyek szegényesebb eszközökkel és erővel ugyan, de épp oly tisztességesen betöltik hivatásukat, mint a gazdagon ellátott egyetemek.

(Folyt. köv.)

nyájunkban, hogy egyházunk magasztos feladatának a jövőben annál hatékonyabban megfelelhessen.

Isten el nem hagy minket, csak mi maradjunk hívek Ő hozzá!

Dr. Kovács Sándor.

TANÜGY.

Legközelebbi teendőink az oktatásügy terén az új esztendőben.

A *népiskolákra* nézve valamint a múlt évben, úgy az új esztendőben is a tanítói fizetések rendezéséről szóló 1893: XXVI. t.-cz. végrehajtása a legfontosabb és legégetőbb feladatunk. A 300, illetőleg 200 forintos fizetési minimumnak és szintén a törvény által rendelt 50 frtos ötödéves korpótléknak biztosítása sok nehézséggel járt s minthogy bizonyára sok helyen a kellő időben sem ezek biztosítása, sem szükség esetén az államsegélynek e célra való igénybevétele iránt a kitűzött határidő alatt a törvényszerű lépések meg nem tétettek: a törvény szigorú alkalmazása azt vonhatja maga után, hogy számos iskolánkat el fogjuk veszíteni vagy pedig egyházaink némelyike súlyos megterhelésnek leend kitéve. A tiszántúli egyházkerület lépéseket tett ugyan a múlt év első felében, hogy a tanítói fizetések ügyében benyújtandó felterjesztések határideje a múlt évi június 25-ről az év végéig kiterjesztessék, de köztudomás szerint, sikertelenül. Most már vagy elváltatták nyíltan a fizetésemelésből és korpótlékból származó újabb terhet egyházaink s ez esetben a kérdés meg van oldva; vagy ha szegénységök miatt erre képesek nem voltak s ez alapon államsegélyért idejében lépéseket tettek, ez utóbbit az állam részére kikötött jogok (a tanító megerősítése, fegyelmi jog) mellett megnyerik, s fennállásuk szintén biztosítottnak tekinthető; vagy pedig ha egyik eset sem forog fenn, ki vannak téve annak egyes egyházközségeink, hogy a mennyiben iskoláikat továbbra is fentartani kívánják, az említett terhek viselésére kötelezetteknek tekintetnek, behajthatlanság esetén azonban ily iskoláink helyett községi vagy állami iskolák állíthatnak fel. Hogy mennyiben fog ez esélyek közül egyik vagy másik bekövetkezni, arról még számot adni nem tudunk; de mindenesetre népiskolai oktatásügyünknek egy igen fontos érdeke forog e kérdésben koczán, a melylyel foglalkozni úgy a sajtónak, mint illetékes köreinknek egyik elsőrendű feladatuk.

Nem csekély jelentőséggel bír a vallástanítás kérdése is, a mely a tiszántúli egyházkerületben azon miniszteri intézkedések folytán került újabban és pedig egész általánosságában napirendre, a melyek a hit- és erkölcsstan tanítását az iparos- és kereskedőtanonc- és a középkereskedelmi iskolákban *kötelezővé* tették s az arról való gondoskodásra egyházi hatóságainkat felhívták. Egyházkerületünk utasította is a lelkészeket, hogy e kívánalomnak saját egyházaikban minden lehető módon tegyenek eleget; de minthogy sok helyen az nehézségekbe ütközik: egyházkerületünk felhívta a konventet, hogy addig is, míg a lelkészek fizetésének országos rendezése bekövetkezik, a vallástanításnak minden ponton megfelelő ellátása érdekében a szükséges anyagi

segély kieszközlése végett az államkormányánál tegyen lépéseket. Sőt ennél is tovább ment kerületünk, a mennyiben a vallástanítás ügyének alapos előkészítése, a helyenként fenforgó nehézségek feltüntetése s megfelelő módozatok ajánlása céljából egy bizottságot küldött ki s kötelezte az egyházmegyéket, hogy saját egyházaikra nézve a szükséges adatokat legalább egy hónappal a tavaszi közgyűlés előtt e bizottság rendelkezésére bocsássák. Remélhető, hogy ez úton e kérdés nehézségei általános és megnyugtató elintézését fognak találni.

Középiskoláink életében legnagyobb fontosságú mozzanatot képez az egyházkerületi felügyelő intézményének létesítése a tiszántúli kerület ref. gymnasiumaira nézve. Ez intézmény már e polg. év elején funkcióba lép s a mennyiben, a mint reménylenünk lehet, a megválasztott felügyelő hivatását kellőképen betöltendi, — működése üdvös hatású leend középiskolai ügyünk fejlődésére nézve.

Ez évben fog bekövetkezni az országos tanári nyugdíjintézetbe való belépés s azon intézet életbeléptetése is. Egyházkerületünk úgy a vidéki gymnasiumokra, mint a debreczeni kollégiumra nézve (a theologiai akad. tanárokat kivéve) a tanárok belépését elvileg kimondotta. A legközelebbi hónapok feladata leend a szükséges adatok összegyűjtése s beszolgáltatása. Kivánatos, hogy az előkészületek mindenütt megtéssenek a belépésre nézve, hogy a tavaszi egyházkerületi közgyűlés már a belépés módozatai kérdésében is végleges határozatot hozhasson.

Nevezetes fejlődésnek néznek elébe gymnasiumaink közül újabban a *mezőtúri* és *szatmár-németi*, minthogy a konvent által államsegély iránt benyújtott kérvényeik pártolólag terjesztettek fel a miniszterhez. Azon kívül legújabbban a hajdu-nánási egyháztanács is 6 osztályu gymnasiumának 8 osztályúvá fejlesztését vévén célba, egyszersmindenkorra 15 ezer, évenként 13 ezer forint államsegélyért folyamodik; régi jönevű hód-mezővásárhelyi főgymnasiumunk államsegély iránt kötött szerződése pedig már a konvent által is helybenhagyatott; bár, a mint látszik, az összeg most már kielégítőnek nem tekinthető a gymnasium tökéletes felemelkedéséhez. Reméljük azonban, hogy a fényes vásárhelyi egyház s maga a város is fognak majd módot találni arra, hogy a szükséges áldozatokat e fontos intézet érdekében továbbra is meghozhassák.

Főiskolai tanügyünk nevezetes és örvendetes eseménye leend a debreczeni jogakadémiának két új tanszékkal való tovább fejlesztése, a melynek áldásos következményei rövid idő múltán érezhetőkké válnak s egyúttal biztosítva leend akadémiánk részére a kilátásba helyezett egységes elméleti államvizsga rendszeresítése, a mely a kötelező doktoratusokat fogja helyettesíteni. Ezenkívül intézkedés történt az iránt is, hogy a debreczeni filozófiai fakultásra, illetőleg egyetemre történt adományozások számba vétessenek s a bölcsészeti fakultás rendezése iránt tervezet készíttessék.

Csak néhány nagyobb jelentőségű tanügyi kérdést említettünk fel, a melyek a közel jövőben foglalkoztatni fogják főleg a mi kerületünk egyházi és tanügyi köreit, s ezek is elég munkát és gondot fognak adni mindnyájunknak. Lapunk hasábjai e kérdések előkészítésére nyitva állanak, s köszönettel vesszük, ha a szíves érdeklődők azokat gondolataik közlésére felhasználják.

B. L.

IRODALOM.

Az ószövetség fonsége.*

(Németből.)

Jan. ev. 5,39.-ben arra int bennünket az Ur: „Tudakozzátok az írásokat, mert néktek úgy tetszik, hogy azokban örök életetek vagyon és azok, a melyek én rólam bizonyoságot téznek.“

A megboldogult Tholuck azt mondta egyszer, hogy a legtöbb ember a bibliának nagy betűkkel nyomtatott helyei által akar üdvözülni. Kétségtelenül derék dolog már magában az is, ha valaki egyáltalában, hogy üdvözüljön, olvasgatja a bibliát, mely a maga útmutatását és oktatását bizonyára senkitől sem fogja megtagadni, a ki benne örök életet keres. Igéi mintha lángbetűkkel volnának írva, önként tolnak és vésődnek belé az olvasónak üdvösséget áhító szívébe, lelki ismeretébe, sőt hacsak teljes hatásukat meg nem bénítottuk, elő is idézik abban azt az üdvös átváltozást, melynek eredménye nem csekélyebb jelentőségű, mint: a régiek elmúltak, imé mindenek megújultak. De a nagy hittudós nyilatkozatában emez örvendetes igazság mellett ott van ám a gáncs is. A biblia nemcsak nagy betűkkel nyomtatott helyekből áll és Isten nemcsak azt akarja, hogy mink tüzből kiragadott üszöggént meneküljünk meg, — a szentírásba mennyei bölcsességnek és igazságának bőséges gazdagsága ömlött ki s a mi Urunk azt óhajtja, hogy gazdag táplálékot és teljes megelégedést találjunk az ő igéjében. Épen ezért nem így szól: lapozzátok, hanem: tudakozzátok, kutassátok, vegyétek komolyan, hatoljatok a mélyre, míg csak reá nem találtok azokra az élő forrásokra, a melyek örökre elfogják oltani szomjatok. És ezt még nem is az újszövetségről mondja, a hol ő maga, élet-igéje, éltének műve, keresztye és dicsősége egy leleplezett kép gyanánt, teljes világosságban, áll előttünk, hanem az ószövetségről, a mely felől épen napjainkban annyi — tudós és nem tudós — ócsárló hangot hallani. Nem lesz tehát keresztyén gyülekezet előtt sem felesleges, az ószövetség fonságáról szólnunk, kivált mikor azok sem látják s méltányolják azt mindig kellőképen, a kiknek az írásról általában véve magas fogalmaik vannak.

Avagy hányan vannak a biblia-olvasó keresztyén hívek közül, kik otthonosak volnának az ószövetségben is? Még a zsolotárokat csak tőrhetőleg ösmerik, imádkozzák is, kivált ha a szükség úgy hozza magával; némi részben még ösmerősek a szép patriarchai történetekkel, vannak, a kik már hallottak egyet-mást Izrael történelméből. De nagyon nem mélyednek ám belé, ebbe a rég letűnt világba, hisz nem beszél az olyan mulattató dolgokat, mint a máról holnapra szóló hírlap. Izrael profetáinak bizonyosságai meg épen a legtöbbek előtt teljességgel ösmeretlen tájak, a melyekből hegyormokként a ködtengerből, csak néhány fényesebben bevilágított pont emelkedik ki, de minden kapcsolat, minden igaz történelmi háttér, egymás közötti összeköttetés nélkül s épen ezért a legkülönösebb félreértéseknek téve ki. Honnan származik a nagy visszásság? Hibás egyrészt az ev. theologia, mely elmulasztja abbéli köteleességét, hogy a gyülekezet számára szószéken, tanszéken s alkalmas könyvek által igyekezzék megnyitni az ószövetség összes részeinek megértésére vezető

utat. Nem elég helylyel-közzel egy ószövetségi szövegről predikálnunk, az ószövetség könyveinek kapcsolatába kell bevezetnünk a gyülekezetet, melynek joga van hozzá, hogy pusztá tudós commentárok helyett, melyek reá nézve kövek, élvezhető kenyeret követeljen lelki gondozótól, s talán egy halacsát is hozzá. De másrészt hibás a gyülekezet is, a mely ugyan az ószövetséget szív szerint tiszteli, de nem olvassa, legalább komolyan nem, hanem beéri egyes ószövetségi helyeknek szegényes szemelvényével. Mind ennek másként kell lennie, ha azt akarjuk, hogy keresztyén voltunk ismét több maghoz, tartalomhoz és erőhöz jusson. Erre pedig az ószövetségbe való ismételt elmélyedés segíthet el bennünket, a melyre nem egy ok készíthetne. Gondolkozunk hát egy pillanatig a kitűzött kérdéstről.

Először is Urunk összes tanítványaival együtt az ószövetségben élt és mozgott. Jézus valamennyi beszéde mintegy be van mártva az ószövetség gondolataiba s mikor a mennyei országának rejtélyeit hallgatóinak magyarázni akarja vagy mennyei atyjának a természetben fölnyitott nagy képes-könyvéhez nyul vagy pedig az ószövetség előképi vonásaira és történeteire emlékeztet. Kevés olyan lapja van az ószövetségnek, melyet — már vagy csak czélzással vagy pedig nagyobb nyomattal — meg ne ütöttek volna ujjai. És őt nem lehet megértenünk, ha nem értjük azt az ígét, a melyből az ő beszéde kinőtt, mint a hogy bimbajából kibomlik a virág. S a mi még nyomósabb, Jézus az írásból táplálta tulajdon benső életét, azon erősítette fiui öntudatát s üdvözítő művét belőle tanulta. Az írásoknak be kell telniök! Ez volt vezérszavak hivatása ösvényein, kivált a keresztes felé haladó sötét úton; az írásból ösmerte meg az atya akaratát, ki őtet a világ bűneiért áldozati bárányul választotta és a világ Urává, Krisztusává magasztalta fel. Ezért, hogy szüntelen az írás ígét használja, diadalmas fegyver gyanánt a kísértő ellen, vigasz és remény horgonyául megpróbáltatásai közepett egészen az utolsó óráig, a mikor már lelkére a halál árnyéka ráborult. Alig üthettek fel az ószövetségnek egy olyan oldalát, melyen ott ne találhatók Jézusnak — úgy szólván — lába nyomdokát, melyet imádsága, könnyei, vérehullása szenteltek föl. Ott járt ő itt mindenfelé s itt is feltalálta Atyjának hajlékát, a melyben neki tartózkodnia kellett mindenkoron — ez a hely tehát előttünk is szent föld. Jusson eszedbe ez, mikor az ószövetséget olvasod; a mi hitünk megkezdőjének és befejezőjének nyomában haladsz ilyenkor s az ő tanui egész seregének nyomdokában kik innen merítik az örök élet erőt, melyek őket győztesekké avatták.

De ha nem tekintünk is ezekre a nagy elődökre, az ószövetséget akkor is hatalmas jelentőség illeti meg, még pedig Urunkban nagyobb, mint valaha. Korunk vallás tekintetében a zűrzavarnak és bizonytalanságnak korszaka, a melyben minden oszlop imbolyog. A mit manapság a keresztyén világban is kétségbe vonnak, az már nem valami finoman kiképezett sajátos tan, a mely mellett régebbi emberöltők talán buzgólkodtak s miatta meghasonlottak volna, hanem általában a vallás alapja. Van-e Isten, hogyan gondoljuk őt és véle való viszonyunkat? Van-e olyan legfőbb jó, melyet emberi nézetek változásai nem érintenek s a mely egyedül képes értéket kölcsönözni a földi életnek? Létezik-e a világban valami szent kormányzó hatalom, mely igaz mérlegre veti az emberek cselekedeteit s a hatást az okkal, a maga törhetlen rendje szerint, akként kapcsolja össze, hogy csakis a jóból származhatik a jó, míg a gonosz romlást, pusztulást szül, úgy az egyén, mint

* Die Herrlichkeit des Alten Testaments. Rede gehalten am Jahresfest der Bibel-Gesellschaft in Basel den 3. Juli 1894. von D. S. Octli, Prof. der Theologie in Bern.

egész népek életében? Szellem és szeretet törvénye uralkodik-e a világon, minthogy felette egy Atya szíve dobog, vagy ama mechanicus szükségképiség igájába, érczbilincseibe van verve az, mely semmi irgalmat nem ösmer, mely öntudatlanul idézi fel a tova tűnő jelenségek világát, hogy sötét kényszerűségében ismét széjjel dülj, mint a hogy czéltalanul dobja föl s nyeli bé egyik hullámot a másik után a végetlen tenger? S mink, a kik emberi arcot viselünk, valamennyien egy családként, egy vérből való gyermekek gyanánt vagyunk-e egymáshoz kapcsolva, úgy hogy egyikünk felelős másikunkért, miként az élet boldogságának szerény részét a másik is feltalálhassa a földön s lelke el ne vesszen? Avagy csak a létért való küzdelmet folytassuk ama Kain-jelszó mellett: őrizője vagyok-e én az én atyámfiaimnak?

Ugy-e bár, hogy ezek hatalmas kérdések, melyek manapság ezer meg ezer szívet foglalkoztatnak! De a ki csak a hétköznapi bölcsesség előtt tartja nyitva a fülét, könnyen arra a szomorú resignációra juthat, hogy ezekre mindenkit meggyőző s mindenkit kötelező felelet nincsen is. Pedig az emberiség emez alapvető, emez életkérdéseire már régen megadták a biztos, a hétszer megtisztított s próba-álló feleletet. Az ószövetség olyan isteni egyszerűségben nyújtja azt, mely az el nem ferdült szívet meghódítja, meggyőzi, — nyújtja általános befogható alakban, a nélkül, hogy nehezen érthető s kétes pótlékokkal zavarná össze. Gyémánt irónnai, kitöröhetlenül rajzolja meg az Isten és világ, az Isten és ember az ember és ember közötti igaz viszonyt valóban isteni alapvonalait. S épen ebben rejlik Urunk számára is eléggé föl nem ösmert jelentősége.

Az írásnak már első ígéi: kezdetben teremté *Isten* a mennyet és földet — élesen és tisztán elválasztják az igaz vallást, mely Isten adománya s kijelentése, a hamis vallástól, mely az ember találmánya és gondolat-képzeménye, az Istenbe vetett erős, igaz hitet úgy az ő, mint az új a pogányságtól, a finom és a határozott istentelenségtől. A világ, mindazzal együtt, a mi benne él, mozog, a mindenható Istennek teremtménye, mely a maga életét az ő teremtői akaratától nyerte hűbér gyanánt s a mely mindenütt, minden pillanatban teljességgel ő tőle függ. Ha a te lelkedet kibocsájtod, megújulnak; mikor elveszed, elfogyatkoznak és ismét földdé lesznek. És ez az Isten nem valami álmodozó világ-lelek gyanánt van a világba kiöntve, úgy hogy ő erre, a maga létezése végett, reá volna szorúlva, hanem, noha ennek minden rendjét és erőt a maga mindenható igéjével ő hordozza, hatja is át és rajta mint a jelenvaló uralkodik is, azért fonségesen, dicsően trónol a világ fölött is önelégült élet-gazdagságban. Mikor magábaszállott lelkem a profétáknak és Izrael dalnokainak gondolataiba elmélyed, szinte olyan érzés fog el, mint ama — hagyomány szerint — fejedelmi látnokot, kinek ajakai szennyét mennyei oltáról vett zsarátnok égette el: egy fonséges szentegyházba lépek ilyenkor, hol a magasságos Istennek trónja szent homálytól környezve áll; melynek egész bensejét az ő leomló ruhája szárnyai folylyák el, míg mélységes imádat illat aldozataként, a seraphok magasztaló éneke száll rajta keresztül: szent, szent, szent a seregeknek Ura, teljes mind a széles föld az ő dicsőségével! Ilyenkor aztán semmivé zsugorodik össze előttem a kornak összes magasztalt s nem ritkán rettegett bölcsessége, mely fölébe akar emelkedni az örökkévaló Istennek s neki elébe akarja szabni, hogy mi lehet, mit beszélhet, és cselekedhetik ő; dicsőségének sugara hatol eltompult szemembe, hogy föloldozzon ama bölcsék ábrándjának ígérete alól, kik Isten előtt bolondok.

S innen aztán egészen megdicsőül a körülöttem levő világ, az én Istenemnek nagyságos, dicső hajlékává, cosmos-sá változik, melyben szilárd rend kapcsolja össze a jelenségeket és dolgokat, de a mely többé mégsem egy szörnyű gépezet, hol bennünket, egy napos nyomorult teremtetéseket zakatoló kerekek zúznak széjjel, hanem szép és gazdag háztartás, melyben édes atyai kezek dolgoznak s mely telve van ezek bölcsességének és jóságának bizonyágaival. Az ószövetség világnézetében hatalmas ellenmérge rejlik úgy a rajongó pantheismusnak, mint a szellemtelen s istentelen materialismusnak, mely annak a közellátó ábrándnak él, hogy ha egyik alakot a másikból vak szükségképeniség parancsolata szerint sikerült leszármaztatnia, ezzel megfejtette a világ rejtélyét.

(Vége köv.)

Köznapi Imádságok, templomi használatra készíttette Lukács Ödön nyiregyházi ev. ref. lelkipásztor, felső-szabolcsi esperes, ára fűzve 2 frt 50 kr. Nyiregyháza, nyomtatott Jóna Elek könyvnyomdájában 1894. 346 lap.

Lukács Ödönt mint imádságírókat már ismeri a közönség, vasárnapi és ünnepi imádságaiból. Megvallom, azzal az elővéleménnyel vettem kezembe köznapi imakönyvét, hogy — mint rendszeren történni szokott — vasárnapi imádságainak magas szárnyalását hétköznapi egyszerű és kevesek által látogatott Isteni tiszteletünk mintegy lehúzza a magasból. Kellemesen csalódtam. Lukács Ödön hétköznapi is poetikus hangulattal imádkozik.

Hogy mindjárt meggyőzzem erről a t. olvasót, kiejegyzek pár lendületes locust könyvből.

Egyik tavaszi imádságában azt mondja: „Kikelet von sátozt a dalos madárnak. fészkeire megtérő vándor eszterágnak; levegőben zsihong ezer apró élet s harmatos szirmain a virág levélnek: a te szereteted áldó fénye csillog, mint a földre hullott ezer apró csillag! hálaoltár a föld, hozzád száll imája, tégedet dicsőit a tavasz bűbája!”

Egyik őszi imádságában azt mondja: „Érintésén titkos ujjnak, sárga lombok hullva hullnak! Kis virágok hervadásán, hideg szellő sohajtásán, gyarló szívünk összereszkét; erlők, berkek pusztulása, vándor madár kiáltása, halálunkra emlékeztet!”

Hát ez nekem nagyon tetszik. Nem azért, mert rimel, hanem mert midőn a szív megtelik Istent dicsőítő érzelmekkel, az elme tele van imádságos gondolatokkal, imádságunk önkéntelenül költészeti formát ölt magára, s a nélkül, hogy akarnók, versbe öntjük érzéseinket. Az ilyen hangulatos imádságnak nagy hatása van az olvasóra és hallgatóra, hiszen maga a költészet Istenhez emeli a lelket.

Lukács Ödönnek nyelvérzéke egyébiránt igen fejlett és ki van művelve, gondolatainak mindig megtudja adni a kellő formát a hangfestés által is. Az ősz mikor így festi: „Ime jó Atyánk! borongva kél a nap s borongva nyugszik el, köd borul a hegyekre s völgyekre . . . a madarak vidám zaját a hideg szél zúgása és a megsárgult levelek bús zörgése váltja fel.” Vagy az aradi gyász napon — okt. 6-ikán — a honfi bánatot: „a honfájdalomnak ama sötét golgotájához zarándokolunk e gyásznapon népek nagy Istene! . . . stb.” Itt-ott kellemesen lüktető ütemek, jámbusok festik mintegy az érzelm hullámzását. S ezek együttvéve megadják ez imádságoknak a való igaz értéket.

A ki valaha megpróbálta csak egy hétre való köznapi imádságokat írni, az tudja, hogy a gondolatok minden nap, minden reggel és este csaknem ugyanazok. Reggel hálát adunk Istennek az éjjeli nyugalomért, kérjük az napra áldását és segedelmét. Este megköszönjük e segedelmet s jövő éjszakára ismét oltalmába ajánljuk magunkat és a mieinket Istennek. — Ennek kell lenni és csakis ez lehet tárgya mindennapi imádságunknak. Ezen gondolatokat aztán bár mindennap más-más szakban fejezzük is ki, mégis egyhanguvá lesz imádságunk, kivált ha két-három heti imádságot leirunk. Ezt az egyhangúságot sokan az által vélik elkerülhetni, ha mindennap egy-egy külön alapeszme, vagy tárgy körül csoportosítják gondolataikat, sorba veszik az Isteni tökéletesség egyes vonásait, mint szeretet, igazság, irgalmasság stb. és mintegy az előre megszabott formába belekényszerítik gondolataikat. Részemről ezt nem tartom helyesnek. Ha én imádkozom, nem tűzöm ki előre a tiltófákat gondolatom mezején, hogy: eddig és netovább! de viszont szerte sem csapongok, hanem követem az ihlet sugallatát, mely elszokott igazítani rendesen a széles mezőn.

Igy látom ezt Lukács Ödön imakönyvében is. Három hétre való köznapi imádsága, reggeli és esteli, változatos, gondolatbő, nem ismételt, nem huzza szük rámára, hanem száll és emelkedik az ihlet szárnyain a magasságba! Belemarkol mintegy a való élet szövevényeibe, festi a családi életben a visszavonás, versengés gyötrelmét, aztán felsohajt: Uram! őrizz meg attól minket e napon! Majd azoknak gyászos sorsát rajzolja, kik betegágyban könnyhullatások között érték meg a reggelt s felkönyörög: Irgalmas Isten! ne bocsáss reánk e napon betegséget, vagy egyéb inséget!

Nem szakít hát a való étellel, de összeköti a földet a mennyel.

Bűbánati imádságok egy hétre valóknak vannak könyvében. Ez imákban bibliai szövegekhez, idézetekhez köti bűnvallomását, magából a szent könyvből mutatja fel az Isten irgalmát a megtérő bűnös iránt, a publikánus lelki gyöttrődésével s a tékozló fiu bűnbánó érzéseivel borul le az irgalom Istene előtt.

Majd minden előforduló alkalomra találunk imádságot Lukács Ödön könyvében. Vannak közönséges adventiek, bűnbánatiak adventben, évszakiak, nagy hétre valóknak, ünnepeket megelőző napokon mondandók és számos alkalmiak, ezek között márczius 15-kén és október 6-ikán mondandók. E két utóbbi hazafias meleg érzéssel van írva. Vannak aztán betegéért mondandók és utófohászok is.

Köznapi imakönyvünk ugyan van elég, de azokat folyton újítanunk szükséges. Olyan imádság írónk, a kivel bízgón imádkozhatunk, kevés van. Én legalább csak a Szikszay, Baksay, Révész imáit tudom egyéníteni s ezek mind egy iskolához tartoznak, mely iskolának Ángyán volt alapvetője, Ángyán imádságaiból fejlettek a Révész gyönyörű imádságai. Nem mondom, hogy Lukács Ödön ez iskolában tanult imádkozni, de alaphangja, közvetlensége, imáinak külső alakja, nyelvezete azon iskola önálló tagjává teszi őt. Én már egy hónap óta Lukács könyvéből imádkozom a szószékben s tudok vele buzgón imádkozni.

A mű Főtiszt. Kiss Áron püspök urnak van ajánlva.

Az elő szóból idejegyzem e pár sort: „... Ide igyekeztem törekedni, hétköznapi imáimban is. Mennyire sikerült? Lelkésztársaim fogják megítélni. Én csak azt

kérem, hogy ha használhatóknak fogják találni könyvemmet, szerezzenek annak kelendőséget, hogy a tetemes kiadási költséget legalább részben fedezni képes legyek!”

Jó lélekkel ajánlom lelkésztársaimnak e művet!

Biki Károly.

*As én vágyam.**

*Sötét börtön rabja lát legfényesebbnek
Tündér szép szabadság s vágyódik utánad.
Kór-ágyhoz szegezett legjobban becsül meg
Drága jó egészség s vágya csak rád támad.
Idegen vándora mindennél szentebbnek
Tart imádott haza s végczél vagy utának.
Bűnös szív félelme akkor oszlik, enged,
Ha a sovárgott szót meghallja: bocsánat...*

*De egyiknek sincsen óhajtottabb vágya;
Egyik sem eseng úgy, a mint én esengek;
Egyiknek sem oly szent szíve kívánsága,
Mint mely nekem soha pihenést nem enged;
Napfény ha ragyog, vagy méla hold világa
Éjhomályt oszlatva szeliden derengtet:
Egy nógat mindig, ha ébren vagyok, — ágyba
Ha fáradtan térve álmatlan fetrengék.*

*Koronás szolgáltnak mi nem hagyott békét,
Czédnös palotában mikor békén ülne:
Neked Uram házat hogy miként építenék?
— Eme gondolatba vagyok elmerülve —
Itt, hol nem hirdelik békét adó igéd,
Sok százezer más nép a hol helyet üle.
Balgán kérők, várók holt kép segítségét —
Neved imádni, hogy néped egybegyűlne.*

*Érem-e meg vágyam beteljesedését?
— Holott a hitemnél más egyebem nincsen —
Nem aggaszt, mert érzem Lelked működését
S szent erőd ott lesz, hogy munkámban segítsen;
De hogy itt elkezdjem házad építését
Vándorútra kelve sok ajtókilincsen
Zörgetnem kell előbb... Oh halld meg kérését
Uram! Szolgáltnak, kit vágy vezet bilincsen:*

*Tél vad viharában Te légy a kísérem.
Lankadni ne engedj nyár forró hevében.
Paizsom Te légy, ha rám talán veszély jön,
Sebező nyilától erős karod védjen.
Oszlatva közönynek hidegét — ha kérőn
Kézemet kinyújtom — híveid szívében
S szent lángot hevítlni, — úgy hogy együttlézzen
Nyujtsák segedelme, — lelked tüze égjen!*

*És szegény szolgáltnak Neked legyen hála!
Ha sikerrel vivja meg a nehéz harczot;
Ha a vad természet s test vágya daczára
— Te Tőled segítve — nem vallott kudarcot.
S ha fölépithette az óhajtott házat,
— Melyet egyedüli életcélnak tartott:
Elég lesz élete, küldd halál szolgáltnak,
Lálhassa a mennyben akkor fényes arczod!*

Zöld József,
resiczai ev. ref. lelkész.

* E költeményt abból az alkalomból óhajtotta szerző közrebocsátani, hogy a felépítendő resiczai ref. templom javára kormányi engedély alapján országos gyűjtésre indul. Ez tehát mintegy esdő szó a hívekhez adakozás végett. Aztán maga az az apostoli buzgóság és lelkesedés is megérdemli a közzétételt, a mely e költeményt áthatja. Szerkesztő.

** II. Sám. 2. 1. 2.

KÜLÖNFÉLEK.

— **Felhívjuk** különösen a tiszántúli ev. ref. egyházkerület igen t. lelkeszeit s világi értelmiségét, hogy a Debreczeni Prot. Lapnak magasabb színvonalra való emelését előfizetéseik, lapunk terjesztése, továbbá dolgozataik és szíves tudósításaik által, egyházi közérdekeink sikeresebb munkálhatása céljából, lehetővé tenni méltóztassanak. Kellő támogatás hiányában a legjobb igyekezet, a legnagyobb erő is ellankad, belefárad a sikertelen küzdelembe. Erős, öntudatos sajtóra volna szükségök épen napjainkban protestáns egyházainknak, a mikor lépten-nyomon keletkeznek nagy anyagi alapra támaszkodó nemcsak katolikus felekezeti, hanem szélső klerikális és ultramontán irányzatot követő központi és vidéki lapok. Ezek mindmegannyi erősségei az ellentábornak, a honnan elkeseredett támadásokat intéznek minden ellen, a mi csak a protestántizmusnak s szabadelvű haladásnak életérdeke lehet. E vakmerő és veszélyes támadásokkal szembe kell állanunk hasonló fegyverekkel, t. i. a sajtó fegyvereivel. Helytelen és káros dolognak tartanám, ha meglévő egyházi lapjaink közül csak egyet is közönyösségünk által elejtenénk, vagy még jobban megbénítanánk. A hány lapunk, annyi erős várunk van nekünk is a küzdelemben, melyek mindenikének megvan a maga sajátos territoriuma, a maga hatása, megvannak saját fegyverei. Hordjuk össze tehát e kínálkozó pontokon anyagi és értelmi muni-czióinkat s vegyük fel a harcot még nagyobb erővel, mint eddig s biztosítsuk a diadalt az ellenség hadállásainak, mozdulatainak szemmel-tartása, fegyvereinek megismerése s a mi a legfőbb, a *protestáns öntudat ébrentartása és fejlesztése* által.

E célra kérem én is az igen t. közönség becses támogatását.

Dr. Bacsoni Lajos,
szerkesztő.

— **Ujévi tisztelgések.** A debreczeni kollégium összes akadémiai, gimnáziumi és képezdei tanárkarai teljes számmal jelentek meg főtiszt. Kiss Áron püspök urnál az ujév reggelén, hogy előtte, mint egyházunk feje s főiskolánk főkormányzója előtt, tiszteletüknek és szerencsekívánatuknak kifejezést adjanak. Az egybegyülekezett tanárok nevében Csiky Lajos hittanár, mint helyettes akadémiai igazgató üdvözölte az érdemes főpásztort, megköszönve a főiskolai tanárkarok irányában mindenkor tanúsított atyai jóindulatát s kérve egyúttal a tanárok érdekeit közelebbről érintő s megoldásra váró kérdésekre nézve nagybecsű közreműködését és támo-

gatását. Lelkes éljenzés után az ősz főpásztor meghatva mondott meleg köszönetet a megtiszteltetésért. Sajnálatát fejezte ki a felett, hogy magas kora sok tekintetben megkötve tartja igaz jó szándékát, a melyet a főiskola érdekében is érvényesíteni óhajtana. De bizodalmit és reménységét helyezi épen a tanárkarok jóakarata és munkaerejébe, a melyeknek segítségével a főiskola és a tanárkarok érdekeit előmozdítani képes leend. A tisztelgést követő szívélyes beszélgetés után a főiskola három igazgatója, dékánjai s még néhány tanár *Simonffy* Imre kir. tanácsos, polgármesternél, mint a főiskola helyi gondnokánál s gróf *Degenfeld* József főispánnál, egyházunk és főiskolánk egyik legbuzgóbb vezérférfiánál tettek tisztelegő látogatást. Boldog újévet s abban továbbra is tetterőt s a buzgóság lelkét kívánjuk e helyen is mindhárom kiváló férfiúnak!

— **Özv. Hegyi Mihályné** urhölgy, a kinek egyháziasságát ritka áldozatkészségének oly gyakori és oly impozáns megnyilatkozásai már általánosan ismertté és tiszteletté tevék, ennek legujabban is kiváló jelét adta azon elhatározásával, hogy a protestántizmusért szenvedett gályarabok emlékezetére a debreczeni nagytemplom és kollegium közt lévő u. n. Emlékkertben saját költségén egy emlékoszlopot állított fel. Az emelkedett gondolkodású urnőt e nemes szándékáért is méltán megilleti a tisztelet és elismerés.

— **Géresi Kálmán**, a debreczeni főiskola jeles tanára, abban a kiténtető megbízatásban részesült, hogy általában a közoktatásügy tanulmányozása céljából Oroszországba küldetett ki a kormány által. Géresi előtt nem ismeretlenek az orosz viszonyok, minthogy régebben Oroszországban már megfordult s ott rövidebb ideig tartózkodott is; ezenkívül alkalmassá teszi őt e küldetésre az a körülmény is, hogy az orosz nyelvet érti és beszéli. Hogy történelmi kutatások eszközlése is képezné e küldetés célját, a mint azt egyik lapársunk írta, arra nézve még ez ideig intézkedés nem történt, habár ez kizártnak annyival kevésbé tekinthető, mert Géresi, mint historikus, ily megbízatásra is alkalmas. Folyó hó 5-én indul el Debreczenből előbb Budapestre s onnan pár napi tartózkodás után nagy utjára, a mely 6—7 hetet fog igénybe venni. Isten oltalmába ajánljuk? Kísérje szerencse és siker!

— **A pápa**, a mint hirül adják, tiltakozni fog ugyan az egyházpolitikai törvények végrehajtása ellen, a mint azt más államokkal szemben is megtette, de azért azon törvények keresztülvitele ellen semmi más ellenállást nem fejt ki s Magyarország bizonyos katolikus köreinek a törvények ellen való agitációját semmikép sem támogatja. Sőt annyi józanság is van a Vatikánban, hogy határozottan megróvja azt az éles hangot, a melyen némely budapesti katolikus lapok az említett törvények szentesítése alkalmából a koronát és kormányt megtámadták. Azt állítják, hogy XIII. Leo ujabban ismételve sajnálkozott a felett, hogy a magyar katolikusoknak nincs oly elismert tekintélyes lapjuk, a mely mérsékelt hang használata által megillető tiszteletet tudna szerezni; mert a Kuria a magyar katolikus sajtót

nem bátorította fel azon tulkapásokra, melyek a sajtó egy részében napirenden vannak. A „Magyar Állam“ magatartását pedig a szentszék határozottan elítélte. Meg kell adnunk Ő szentségének, hogy jobb izlése van, mint a történetek után gondoltuk volna.

— **Hírek Máramarosból.** A *viski* egyházban, a múlt év december 26-ikán volt a lelkészválasztás. Tizenöt minősült pályázó közzül 104 szótöbbséggel megválasztott *Csik* Aibert dolhai misszinárius lelkész. A kevesen hívnak találtatott munkás, most többre hivatván el, óhajtjuk, hogy legyen a jövőben is buzgó harczosa anyaszentegyházunknak, s felvirágoztatója minden nemes ügynek, s fakadjon munkája nyomán hit és buzgó keresztyéni élet. — A *máramaros-szigeti* ev. ref. főiskola kedves új évi ajándékban részesült. *Helényi Kálmán* tanítóképezdei igazgató neje szül. *Urányi Ilona* urhölgy első házasságából származott, s a múlt évben elhunyt fia *Kovássy* Imre szolgabíró emlékére egy ezer forintos ösztöndíj alapítványt tett, melynek kamatait egy 8-ik osztályu ev. ref. vallásu, minden tekintetben kifogástalan ifju fogja kapni, az alapító levél rendelkezése szerint. Arra az esetre ha az iskola felekezeti jellegét valamikor elveszti, az alapítvány az ev. ref. egyházra száll. — A mélyen sujtott anya szebb emléket alig állíthatott volna ssépreményü korán elhunyt fiának. — **Vallásos felolvasások.** *Szikszy* Zoltán m.-szigeti lelkész, — mint már azt a múlt évben is tevé, — most is minden vasárnap esteli felolvasásokat tart. A jelenleg folyó előadások tárgya, a magyar protestáns egyház szervezete és története. A közönség kiváló érdeklődéssel viselkedik e dolgok iránt, s minden alkalommal zsufozásig tölti meg a felolvasó termet, a hol jelentékeny számmal vannak az idegen vallásfelekezeteik is.

— **A debreczeni országos tanszerkiállítás** összes kitüntetési oklevelei, kivéve a diszokleveleket, megérkeztek már a nyomdából a kiállítás igazgatósági elnökségéhez, s a még hátralevők igen rövid idő alatti elkészítése is kilátásba van helyezve. Mihelyt a jury-szabályzat szerint kijelölt egyének aláírják ezen okmányokat, kezdetét veszi azok postai expedálás is, s ezzel a tanügyi tekintetben oly igen fontos vállalat végéhez fog érni.

— **Halálozások.** Folyó január hó 3-án hunyt el közéletünknek egyik kiváló alakja, a kit nézet- és pártkülönbség nélkül mindenki méltán tisztelt és becsült, *Fráter Imre*, az érmelléki egyházmegye gondnoka, biharmegyei, álmosdi földbirtokos, Debreczen város törvényhatósági bizottságának tagja, a kit épen személye iránt való különös tiszteletből, halála előtt pár nappal választottak meg a debreczeni ref. egyház presbiterévé is. Nem ismerünk abból a társadalmi osztályból, a melyhez az elköltözött tartozott, egyetlen embert sem, a ki egyháza és felekezete érdekeit önzetlenebbül ápolta, azok iránt nemesebb érdeklődéssel viseltetett volna, mint a minő *Fráter Imre* volt. Tiszta protestáns felfogás, elfogultság és vakbuzgóság nélkül, s azzal együtt járó nemes liberálizmus hatották át az ő lelkét, s gyönyörűségét találta abban, ha ilyen irányban egyházának vagy hazájának szolgálatokat tehetett. Erős meggyőződés vezérelte minden kérdésben, erős pártember is volt mindenkor, de meggyőződésből, nem érdekből, a mint gyakran tapasztalható. De nemes lelkéről tesz tanuságot az is, hogy ellenfelei irányában mindenkor lovasias s az eszköz- és fegyverekben nagyon válogatós vala. Az egyházpolitikai reformoknak lelkes híve volt, de a gyermekek vallásáról szóló javaslatot, ma már törvényt, helytelennek, s egyházunkra nézve károsnak tekintette s úgy az

utóbbira, mint az összes reformokra vonatkozólag, lapunk álláspontját nemcsak helyeselte, hanem előttünk azért elismerését ismételve ki is fejezte. Fájdalommal szemléljük az ily emberek kidültét; egy-egy erős oszloppal fogyatkozunk meg minden ilyen alkalommal, a melyekre pedig egyházunknak és hazánknek egyaránt nagy szüksége van. *Fráter Imre* a főiskola gazdasági tanácsának is buzgó tagja volt. A 71-ik évében elhalt tisztes agg férfiúnak temetése Debreczenben f. hó 5-én megy végbe, innen azonban Álmosdra fog szállíttatni, a hol 6-án helyeztetik a családi sírboltban örök nyugalomra. Áldott legyen emlékezete! — Megszomorodott szívvel, a legőszintébb részvét érzetével adunk hirt arról az újabb nagy csapásról, a mely főiskolánk nagyérdemű tanárát, egyházkerületünk fáradhatatlan főjegyzőjét, egyetem ref. egyházunk általános ismert és méltányolt hű munkását s lankadást nem ismerő teherhordozóját, *Tóth Sámuel*t s szeretett családját érte kis leányának, *Mariskának* f. január hó 4-ére viradólag történt elhunytja által. A szépen fejlődő virágszál, a ki testi és lelki kedvességekkel megildva, szülőinek annyi édes gyönyörűséget s jövőben oly szép reményeket nyújtott, egyszerre lassu hervadásnak indult s immár másfél év óta kétségbeejtő küzdelmet vivott a megsemmisüléssel, a mely küzdelemben őt a jó szülők aggódó, majd reménytelen szeretete a szív megtöréséig kísérte és segítette. És most, midőn a halál mintegy megváltás gyanánt elkövetkezett, s a szülői fájdalom megnyugvást keresne a változhatatlanban s a hosszú szenvedés megszűnésében: egy frissen hantolt sír korai megbolygatása felszaggatja azokat a még hegedni sem tudott sebeket is, a melyeket az édes anya szívéen s az egész család lelkén ejtett a legjobb testvérnek, a kis család hatalmas gyámolítójának ezelőtt 5 hónappal történt váratlan elvesztése. Az Isteni kegyelem és vigasztalás legyen legközelebb azokhoz, a kiknek arra legnagyobb szükségük van! A sokat szenvedett ártatlan leányka temetése f. hó 5-én d. e. 10 órakor fog végbe menni. Nyugodjék csendesen!

— **Vasárnap.** A „Debreczeni Ellenőr“ szombati számainak mellékleteként „*Vasárnap*“ cz. a. egy családi újság indult meg a múlt szombaton. A kezdeményezés *Eötvös Károly* Lajos hajdumegyei kir. tanfelügyelő érdeme, mint a ki köze'ebb vette át az elől nevezett lap szerkesztőségét. A „*Vasárnap*“ első számának czikkei: Családi körben. A protestáns árvtartó alap. Nehány gondolat a vasárnapról (részlet egy röpiratból, mely „A vasárnapi nyugalom fontosságáról“ cz. a. fog megjelenni). Jégvirágok. Gyermekek foglalkozásai. Oktatás rovatban a Vincze-féle számoló gép ismertetése. — Gratulálunk a munkás, a derék tanfelügyelőnek e kezdeményezésért, melyben ő segítségére jött egyházunk férfiai munkásságának, kik például az október 31-ikén városunkban tartott egyházkerületi egyházi értekezleten is é'énken hangsúlyozták az ilyen irányú és szellemű lapoknak minél több központon való megjelentetése szükségét. Ezennel felhívjuk ezen új belmissiói munkára lapunk olvasóinak szíves figyelmét, megjegyezvén, hogy csak tőlünk függ, hogy az új lap minél változatosabb és élénkebb tartalommal jelenjen meg. Az első szám esetleges fogyatkozásait, például azt, hogy rövid apró hírei a vasárnapról nincsenek, az éber szellemű szerkesztő a jövő számokban könnyen jóvá teheti.

— **Korábbi ígretünkhöz** képest mostani számunkban megkezdtük a szentesített egyházpolitikai törvények közlését.

— **Földes község az egyetemért** Mint értesülünk, e közeli község igazán szép jelét adta egyházas, föl-emelkedett gondolkodásának s áldozatkészségének. Csak az őszszel avatta fel 3205 frtba került szép új orgonáját, melynek költségeit közadakozás útján hozta össze, s már egy pár hóval rá az egyetemre 1114 frt 60 kr. összeget küld, illetve biztosít. Évjaradékat ajánlottak: Ev. ref. egyház 250 frt, község 250 frt, ev. ref. tanítói kar 200 frt (a mit méltó dolog külön is fölemlíteni). Kállay László 100 frt, Kiss Ferencz lelkész 50 frt, Bogdán Gábor 50 frt, Bogdán Zsigmond 50 frt, Kállay Ignác 10 frt, ifj. m. Kiss József 10 frt, Körtvélyesi Lajos 5 frt, együtt 975 frt. Egyszersmindenkorra adakoztak: Csapó István 25 frt, Szöllőssy Imre 10 frt, m. Kiss István 5 frt 90 kr, Lengyel Mihály, Lengyel János, Karácson Lajos, Karácson Zsigmond, Boross Lajos, Dr. Matolcsi Kálmán, id. Ványi Sándorné, Ványi Sándor, Ványi Lajos 5—5 frtot. Zloczky Mihály, Sági Gáspárné 3—3 frtot, Jámbor Károly, Karacs László, Pilitzer Mór 2—2 frtot, ifj. Kiss József 1 frt 50 kr; Sági Márton, Szabó Márton p. zs. Biró Imre sz. Bagi Endre, Pilitzer Gábor, Erdei Soma, Budaházy Ferencz, Széles Gáborné, Megyesi Gábor, Rózsa János, Karacs Imre, m. Domokos Zsigmond, Szabó József, h. Szabó Imre, v. Domokos János, Balásházy Gyula, id. Ványi Bálintné, Percsi Imre, Koroknai Gergely, özv. Bakoss Gáborné, Koroknai Márton 1—1 frtot, azon kívül még többen kevesebb összeget, készpénzben összesen 139 frt 10 krt. — Földes érdeme annál kiválóbb, áldozatkészsége annál elismerésre méltóbb, mert adományával oly időben áldoz egyetemünkre, midőn a mozgalmas politikai élet hullámai a figyelmet más irányban kötik le, s újabb felmerült alkalmi az áldozathozatalnak eléggé igénybe veszik közönségünk búzgótságát. Vajha a földesiek szép tette s a gyűjtésben nemesen búzgólkodó lelkész ur lelkesítő példája minél több követőkre találna az új évben!!

— **Uj orgona Kabán.** Az 1878. évben, most már néhai Kovács Sándor presbyter és még élő neje Bölönyi Klára egy 10 változatú orgonával ajándékozta meg a kabai ev. reform. egyházat. A tavaly bevégzett templomjavítás ideje alatt léghuzamnak s egyéb az építkezéssel járó pizskolódásnak — minden óvintézkedés mellett is — kitéve levő orgonatisztítást és hangolást kívánván, ennek végzésére *Kerékgyártó István* debreczeni ifjú orgonaépítő szólíttatott meg azon kegyeletes óvásnál fogva is, mely az egyháztanácsot egy belhivatalnok maradékához köti. Az orgonajavítás ügye azonban oda fejlett, hogy a különben teljesen jó 10 változatú orgona helyett, egy teljesen új 18 változatú orgona készítésére köttetett szerződés Kerékgyártó Istvánnal, kinek mind több és több egyházzal előálló összeköttetése biztosítékul szolgál presbyteriumunk bizalmának. A szerződés pontjai szerint a vállalkozó az új orgonáért nyeri a régi orgonát és készpénzt 2200 frtot. Az új orgona folyó év pünköst napjára fog az egyháznak átadatni. E tény által azonban a presbyterium a régi orgonát ajándékozók iránti kegyeletes érzést nem sértette meg, mert e változtatásba az adományozó még élő fél, belenyugvását nyilvánította és mert a 2200 frt nagyrésztben a meghalt adományozó férj halálakor tett 1000 frt hagyományból s az általok ajándékozott orgona jövedelméből alakult orgona-

alapból fedeztetik, s így az új orgonán a régít ajándékozottak nevei méltán helyet foglalhatnak s foglalnak is. A szerződés szerint ugyancsak a vállalkozó a holtig tartó felelősséggel készitendő orgona gondozását — tisztítását, hangolását stb. — is elvállalta csekély évi díjért, mely az orgona elkészültétől számított két év után tétetik részére minden év végére folyóvá. Ily módon biztosítatván az orgona folytonos jókarban léte, meg lesz kimélve az egyház is orgonájára nagyobb összegű kiadástól.

— **Köszönet és kérelem.** Szeretett Lelkészársaim és Hitfeleim! Az igaz érzés kevés szavu. Én pedig igaz és mély hálát érzek mindazok iránt, kik esdő szavamat meghallották és szíves adományait, kedves segédem Csánki Benjámint gyógyittatására hozzám beküldötték. Nem is áradozom hát. Csak egyetlen szóval fejezem ki a mit érzek: köszönöm!... köszönöm!! De tudom, hogy nemes cselekedetök feliratott *ama titkos könyvbe*, mert a megtestesült Szeretet mondá: „a ti atyátok, a ki néz reátok titkon, megfizet nektek nyilván!” Tudatom egyszersmind tájékozásul, miszerint én erőssen bízom, hogy az áldozat nem volt hiába való: *a drága ifju élet mentve lesz!* „Immánuel“ a mint Ó hitteljes leveleiben gyakran írja: Velünk az Isten!!... Legyen áldott szent neve örökkön örökké! Ti hozzátok pedig szeretett Testvéreim, kikhez az én gyöngé esdő szavam idáig el nem jutott, vagy ha eljutott is, de szívetekben viszhangra még nem talált: a megtestesült szeretetnek, Jézusnak szavaival fordulok, és kérve kérek titeket, hogy: „azokból, a melyek nálatok vagynak: adjatok alamizsnát! (Lu'k. XI. 41.)... Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek!” (Máté V. 7.) Bizony mondom, hogy egy olyan drága életfáklya megmentéséről van szó, a mely hivatva van, hogy fényes sugaraival, egykor sokaknak s messze világoljon!! A jó Isten legyen velünk mindnyájunkkal! kiváló mély tisztelettel, Kunhegyes, 1895. jan. 3. Rácz Miklós ev. ref. lelkész.

— **Kérelem.** Mindazokat, kik „Temetés“ című dolgozatomra előfizetőket gyűjteni szíveskedtek, tisztelettel felkérem, miszerint január 15-ig a jelentkezők névsorát legyenek kegyesek hozzám juttatni. Kisujszállás, 1895. január 2. Gulyás Lajos ev. ref. lelkész.

TARTALOM-JEGYZÉK: Uj évre. Csiky Lajos. — Egyházkerületünk szellemi és anyagi állapotáról. Dr. Kovács Sándor. — Tárcza: Szűcs Istvánról. — Tanügy: Legközelebbi teendőink az oktatásügy terén az új esztendőben. B. L. — Irodalom. — Az én vágyam. Zöld József. — Külföldiek. — Melléklet: XXXI. Törvénycikk a házassági jogról.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

XXXI. Törvényczikk

a házassági jogról.

(Szentesítést nyert 1894. évi december hó 9-ikén.)

I. FEJEZET.

Eljegyzés.

1. §. Az eljegyzésből nem származik kereseti jog a házasság megkötésére.

2. §. Bármely teljesítés kikötése arra az esetre, ha a jegyesek a házasságot meg nem kötnék, semmis.

3. §. Az a jegyes, a ki az eljegyzéstől alapos ok nélkül visszalépett vagy a másik jegyesnek a visszalépésre alapos okot szolgáltatott, a másik jegyesnek és rokonainak a kötendő házasság czéljából tett kiadások erejéig kártérítéssel tartozik, és köteles azt, a mit neki a másik jegyes vagy annak rokona a kötendő házasság okából ajándékozott vagy az eljegyzés jeléül adott, természetben visszaadni, vagy ha ennek helye nem lehet, értékét gazdagodása erejéig megtéríteni; a másik jegyes vagy annak rokona által a kötendő házasság okából részére tett ajándékozási ígéret pedig hatályát veszti.

Az eljegyzéskor cselekvőképességében korlátolt jegyes kártérítéssel csak akkor tartozik, ha az eljegyzésbe törvényes képviselője beleegyezett.

4. §. A kártérítési és visszakövetelési jog engedmény, végrehajtás és öröklés tárgyát csak akkor képezi, ha a jogosult a keresetet megindította.

5. §. A 3. §-on alapuló keresetek az eljegyzéstől való visszalépés napjától számított egy év alatt elévülnek.

II. FEJEZET.

Házassági akadályok.

6. §. Cselekvőképtelen személy (127. §.) nem köthet házasságot.

7. §. Fejletlen korú nem köthet házasságot.

Férfi tizenhét, nő tizenhatodik évének betöltésével éri el fejlett korát.

Az igazságügyminiszter felmentést adhat.

8. §. Kiskorú nem köthet házasságot törvényes képviselőjének beleegyezése nélkül.

Husz éven aluli kiskorú házasságához, ha törvényes képviselője nem a jogosult szülő, szükséges még ennek beleegyezése, szülő nem létében pedig a gyámhatóság jóváhagyása. Nem szükséges e jóváhagyás, ha a törvényes képviselő a kiskorúnak nagyatya.

Ha a törvényes képviselő vagy a szülő a beleegyezést nem adja meg, ezt a gyámhatóság beleegyezése pótolja.

9. §. Beleegyezésre jogosult szülő az atya, ha atya nincs vagy a gyermek törvénytelen, az anya.

Ha a szülők ágytól és asztaltól el vannak választva, vagy házasságuk felbontott, a gondviselése alatt álló gyermekre nézve az anya, és ha ezt nem létezőnek kell tekinteni, az atya jogosult a beleegyezésre.

Testi vagy elmebeli fogyatkozás avagy távollét által tartósan gátolt, vagy az atyai hatalomtól avagy a gyámságtól megfosztott szülőt, kivéve ha a megfosztás vagy onkezelés okából történt, nem létezőnek kell tekinteni.

Azt, hogy a szülő gátolva van, a gyámhatóság állapítja meg.

Míg az örökbefogadás felbontva nincs, az örökbefogadott gyermekre nézve a vérszerinti szülő beleegyezésére nem jogosult.

10. §. A gyámhatóság a kiskorú meghallgatása nélkül nem határoz és kizárólag annak érdekét tartja szem előtt.

11. §. Nem köthetnek egymással házasságot:

a) vérrokonok egyenes ágon;

b) testvérek;

c) testvér testvéreinek vérszerinti leszármazójával;

d) az egyik házastárs a másik házastársnak egyenes ágbeli vérrokonával, a házasság megszűnése vagy érvénytelenné nyilvánítása után sem.

Nem tesz különbséget sem a származás törvényes vagy törvénytelen volta, sem az hogy a testvéreknek mindkét szülője vagy csak az egyik közös.

A c) pont esetében a király az igazságügyminiszter előterjesztésére felmentést adhat.

12. §. Nem köthet új házasságot az, kinek korábbi házassága meg nem szűnt vagy érvénytelenné nyilvánítva nincs.

Ha a korábbi házasság semmis, a 21. §., holttan nyilvánítás esetében pedig a 73. és 74. §-ok rendelkezése irányadó.

13. §. Nem köthetnek egymással házasságot azok, a kik közül egyik, a másikkal egyetértve, saját házastársának vagy a másik házastársának élete ellen tört.

14. §. Tilos házasságot kötni annak, a ki ellen elmebetegség vagy jelekkel megértést is gátló siketnemaság okából indított gondnokság alá helyezési eljárás van folyamatban, ha

a) részére a gyámhatóság ideiglenes gondnokot rendelt; vagy

b) ellene a zárlat elrendeltetett; vagy

c) a gondnokság alá helyezés még nem jogerős ítélettel ki van mondva.

15. §. Tilos házasságot kötni a gondnok beleegyezése nélkül annak, a ki mint gyengeelméjű vagy magát jelekkel megértetni tudó siketnéma gondnokság alatt áll.

A 8. §. utolsó bekezdése és a 10. §. megfelelően alkalmazandók.

16. §. Tilos házasságot kötni a szülő beleegyezése nélkül annak a kiskorúnak, a ki huszadik évét meghaladta, akkor is, ha törvényes képviselője beleegyezett.

A 8. §. utolsó bekezdése, a 9. és 10. §-ok megfelelően alkalmazandók.

17. §. Tilos a házasságkötés az unoka testvérek között.

A rokonság a 11. §. szerint itélendő meg.

Az igazságügyminiszter felmentést adhat.

18. §. Tilos a házasságkötés, míg az örökbefogadás felbontva nincs:

a) az örökbefogadó és az örökbefogadott, valamint ennek volt házastársa között; ugyszintén az örökbefogadott és az örökbefogadónak volt házastársa között;

b) az örökbefogadó és az örökbefogadott vérszerinti leszármazója, valamint ennek volt házastársa között; ugyszintén az örökbefogadott vérszerinti leszármazója és az örökbefogadónak volt házastársa között.

A származás törvényes vagy törvénytelen volta különbséget nem tesz.

Az örökbefogadás előtt megszűnt vagy érvénytelenné nyilvánított házasság figyelembe nem jön.

A b) pont esetében az igazságügyminiszter felmentést adhat.

19. §. Tilos a házasságkötés a gyám, valamint annak leszármazója és a gyámolt között, míg a gyámügyi viszony tart.

A származás törvényes vagy törvénytelen volta különbséget nem tesz.

20. §. Tilos a házasságkötés azok közt, kiket a felbontó ítélet házasságtörés miatt az egymással való házasságkötéstől eltiltott.

A király az igazságügyminiszter előterjesztésére felmentést adhat.

21. §. Tilos házasságot kötni míg a korábbi semmis házasság meg nem szűnt vagy érvénytelenné nyilvánítva nincs.

22. §. Tilos holtánnyilvánítás alapján házasságot kötni, ha a holtánnyilvánított házastársa vagy az, kivel új házasságot akar kötni, tudja, vagy ha igazolva van, hogy a holtánnyilvánított a vélelmezett elhalálozás napját túlélte.

23. §. Tilos házasságot kötni az egyik házastársnak azzal, a ki a másik házastárson elkövetett gyilkosság, szándékos emberölés, vagy ezeknek kísérlete miatt mint tettes vagy részes elítéltetett, akkor is, ha az ítélet még nem jogerős.

A király az igazságügyminiszter előterjesztésére felmentést adhat.

24. §. Tilos a nőnek új házasságot kötni házasságának megszűnésétől vagy érvénytelenné nyilvánításától számított tíz hónap eltelté előtt

Elhárul ezen akadály, ha a nő időközben szült.

Ezen tilalom nem terjed ki arra az esetre, ha a házasság az 54. §. c) pontja alapján van érvénytelenné nyilvánítva.

Az igazságügyminiszter felmentést adhat.

25. §. Tilos az egyházi felsőbbség engedélye nélkül házasságot kötni annak, a ki azon egyház szabályai szerint, melyhez tartozik, egyházi rend vagy fogadalom okából házasságot nem köthet.

26. §. Tilos a házasságkötés a véderőről szóló törvény értelmében szükséges nősülési engedély nélkül.

27. §. Tilos házasságot kötni szabályszerű kihirdetés nélkül (36. §.).

A közigazgatási hatóság felmentést adhat.

III. FEJELET.

A házasságkötés.

28. §. A házasság megkötését kihirdetés előzi meg.

29. §. A házasságot polgári tisztviselő előtt kell megkötöni.

Polgári tisztviselő:

a) az anyakönyvvezető;

b) a törvényhatóság első tisztviselője;

c) a főszolgabíró;

d) a rendezett tanácsú város polgármestere;

e) az osztrák-magyar monarchia diplomáciai képviselője, consula és ezek helyettese a magyar kormánytól nyert felhatalmazás korlátain belül.

30. §. Polgári tisztviselő előtt kötöttnek tekintendő a házasság, ha azt, a ki előtt kötötték, a közhiedelem polgári tisztviselőnek tartotta, kivéve, ha az ellenkezőt mind a két fél tudta.

Oly kötés, mely nem polgári tisztviselő előtt történt, a törvény erejénél fogva semmi vonatkozásban sem tekintetik házasságnak.

31. §. A házasságkötésnél az anyakönyvvezető csak saját kerületében, más polgári tisztviselő pedig csak saját hivatalos hatáskörének területén működhetik közre.

A 32. §. szerint illetékes anyakönyvvezető saját kerületében eljárónak tekintetik, ha egy másik anyakönyvvezetőnek felhatalmazásával ennek kerületében működik közre a házasságkötésnél.

A 29. §. e) pontjában említett polgári tisztviselő a házasságkötésnél csak akkor működhetik közre ha a házassuló férfi magyar állampolgár és az előtte kötött házasságot úgy kell tekinteni, mintha Magyarországon kötötték volna.

32. §. A házasságot rendszerint azon anyakönyvvezető előtt kell megkötöni, kinek kerületében a házassulóknak vagy azok egyikének rendes lakhelye és ennek hiányában tartózkodási helye van.

33. §. Az előző §. szerint illetékes anyakönyvvezető a házassulók kérelmére egy másik anyakönyvvezető felhatalmazhat a házasságkötésnél való közreműködésre.

34. §. A főispán, Budapesten a főpolgármester a házassulók indokolt kérelmére megengedheti, hogy a házasságot a törvényhatóság területén a 29. §. b)—d) pontjaiban említett azon polgári tisztviselő előtt kössék meg, kinek kerületében a 32. §. szerint illetékes vagy a 33. §. szerint felhatalmazott anyakönyvvezetőnek székhelye van.

35. §. A polgári tisztviselőnek a házasság megkötésénél a 36. §. esetén kívül csak akkor szabad közreműködni, ha a kihirdetés szabályszerűen megtörtént, vagy alóla felmentés adatott, és ha törvényes házassági akadály vagy a szabad beleegyezést kizáró körülmény nem jutott tudomására.

36. §. A házassulók egyikének közel halállal fenyegető betegsége esetében a házasságot kihirdetés és felmentés nélkül is szabad megkötöni, ha mindkét házassuló a polgári tisztviselő (31. §.) előtt kijelenti, hogy legjobb tudomásuk szerint köztük házassági akadály nem forog fenn; erre nézve a polgári tisztviselő tőlük esküt is vehet ki.

Hogy forog-e fenn közel halállal fenyegető betegség esete, a körülmények figyelembevételével az eljáró polgári tisztviselő állapítja meg.

37. §. A házasságkötés nyilvánosan, az erre rendelt hivatalos helyiségben történik.

Fontos okból a polgári tisztviselőnek a házassulók kérelmére a házasságkötésnél a nyilvánosság kizárásával és a hivatalos helyiségen kívül is szabad közreműködni.

38. §. A házasságkötéshez a házassulók szabad beleegyezése szükséges. Kényszer, tévedés és megtevésztés (53—55. §§.) kizárja a szabad beleegyezést.

39. §. A házasság akként köttetik meg, hogy a tisztben eljáró polgári tisztviselő előtt együttesen jelenlevő házassulók mindegyike két tanu jelenlétében személyesen kijelenti, hogy egymással házasságot kötnek. E kijelentés sem feltételhez, sem időhöz nem köthető.

A polgári tisztviselő a kijelentés megtörténte után a házassulókat a törvény értelmében házastársaknak nyilvánítja.

40. §. Házasságkötésnél tanukul csak oly egyének alkalmazhatók, a kik tizenhatodik évüket betöltötték és a házasságkötés cselekményét megérteni képesek. Tanuk lehetnek a házassulóknak vagy a közreműködő polgári tisztviselőnek rokonai is.

IV. FEJEZET.

A házasság érvénytelensége.

41. §. Semmis a házasság, ha megkötése polgári tisztviselő előtt, de:

- a) annak nem a saját kerületében; vagy:
- b) a 39. §. első bekezdésében foglalt egyéb rendelkezések bármelyikének ellenére történt.

42. §. az előző §. a) pontja alapján nem semmis a házasság:

a) ha azt, a ki előtt kötötték, a közhiedelem az illető kerület polgári tisztviselőjének tartotta, kivéve, ha az ellenkezőt mind a két házасuló tudta;

b) ha a polgári tisztviselő a házasság megkötésénél szomszédos kerületben működött közre, kivéve, ha mind a két házасuló tudta, hogy a polgári tisztviselő nem a saját kerületében jár el.

43. §. Ha a polgári tisztviselő előtt együttesen jelenlevő házасulók mindegyike személyesen kijelentette, hogy egymással házasságot kötnek és a megkötéstől fogva egy éven át mint férj és feleség együtt éltek, házasságuk a miatt, hogy a 39. §. első bekezdésében foglalt egyéb rendelkezés ellenére kötötték, nem semmis.

44. §. A 6. §. Ellenére kötött házasság semmis.

Nem semmis a házasság, ha azt megszűnése vagy érvénytelenné nyilvánítása előtt a cselekvőképtelen fél cselekvőképtelenségének megszűnte után helybenhagyja.

Hogy az együttélés folytatása helybenhagyás-e, azt az eset körülményei szerint kell megítélni.

Hatálytalan a helybenhagyás, ha a házastársak között időközben a 11. §. d), 13., vagy a 12. §. akadálya keletkezett, még akkor is, ha ez utóbbi a helybenhagyás idején már megszűnt.

A 7. és 8. §-ok alapján a házasság megtámadható akkor is, ha a 6-on alapuló semmisség elenyészett.

45. §. Semmis a házasság, melyet a 11., 12. és 13. §-ok valamelyikének ellenére kötöttek.

A 11. §. c) pontja alapján nem semmis a házasság, ha megszűnése vagy érvénytelenné nyilvánítása előtt utólagos felmentés adatott.

46. §. A semmis házasságot megszűnése előtt csak akkor lehet semmisnek tekinteni, ha semmisségi perben annak lett nyilvánítva.

A semmis házasságot megszűnése vagy semmissé nyilvánítása után, úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna.

47. §. Semmisségi per indítására jogosítva vannak: a házасfelek, a kir. ügyész és az, a ki kimutatja, hogy a házasság semmisségétől valamely jogi érdeke függ.

Ily per indítására jogosítva vannak különösen:

- a) a korábbi házastárs a véle előbb kötött házasság okából, míg ez a házasság meg nem szűnt;
- b) a későbbi házastárs, ha saját házasságának érvénye a korábbi házasság semmisségétől függ;
- c) az, a ki a későbbi házasság érvényesége iránt jogilag érdekelve van.

48. §. Cselekvőkétségében korlátolt házastárs a semmisségi perben perképes.

Cselekvőképtelen házastársakra a törvényes képviselő szabályai alkalmazandók.

49. §. A semmisségi pert csak addig lehet megindítani, míg a házasság meg nem szűnt.

50. §. A semmisségi perben keletkezett jogerős ítélet mindenkivel szemben hatályos.

Ha a 12. §. okából indított semmisségi perben a korábbi házastárs részt nem vett, az elutasító ítélet hatálya reá nem terjed ki.

51. §. Megtámadható a házasság, melyet valamelyik házасfél a 7. §. ellenére kötött.

53. §. Megtámadható a házasság, melyet valamelyik házасfél a 8. §-ban megkivánt beleegyezés, illetőleg jóváhagyás nélkül kötött.

A gyámhatósági megállapítás (9. §. negyedik bekezdés) tévessége a házasság érvényére nincs befolyással.

53. §. Megtámadható a házasság kényszer miatt, ha azt valamelyik házасfél fenyegetéssel előidézett alapos félelem következtében kötötte.

54. §. Megtámadható a házasság tévedés miatt:

a) ha az egyik házасfél egyáltalán nem akart házasságot kötni és nem tudta, hogy kijelentésével házasságot köt;

b) ha az egyik házасfél mással kötött házasságot, mint akivel akart és nem tudta, hogy a személy más;

c) ha az egyik házасfél már a házasság kötéskor állandóan képtelen volt a házassági tartozás teljesítésére és a másik házасfél ezt nem tudta, sem a körülményekből nem következtethette;

d) ha az egyik házасfél a 79. §-ban vagy a 80. §. d) pontjában említett büntetésre volt ítélve és a másik házасfél ezt nem tudta és utóbbi esetben egyszersmind alaposan feltehető, hogy ezt tudva, a házasságot meg nem kötötte volna;

e) ha a nő a házasság megkötésekor mástól házasságon kívül teherbe volt ejtve és ezt a férj a házasság megkötésekor nem tudta;

f) ha a holtánnyilvánított házastárs az új házasság megkötése után jelentkezik és a új házastársak a házasság megkötésekor nem tudták, hogy a holtánnyilvánított életben van.

55. §. Megtámadható a házasság megtévesztés miatt, ha a megtévesztés a másik házastársnak lényeges személyi tulajdonságaira vonatkozik és a megtévesztést a másik házastárs tudva maga idézte elő, vagy tudta a megtévesztést, mely egy harmadiktól ered.

Nem támadható meg a házasság, ha alaposan feltehető, hogy a megtévesztett házасfél a házasságot a megtévesztés nélkül is megkötötte volna.

56. §. A megtámadásra jogosítva van:

a) a 7. §. ellenére kötött házasság esetében, a míg a házastárs fejletlen kora tart, az igazságügyminisztertől nyert felhatalmazás alapján a kir. ügyész, ezentűi maga a házastárs.

b) a 8. §. ellenére kötött házasság esetében a fejlett korát elért kiskorú házastárs, és a míg kiskorúsága tart, az ő gyámhatósága;

c) az 53—55. §-ok eseteiben a kényszerített, tévedő vagy megtévesztett házastárs.

A gyámhatóság a megtámadás jogát az árva-ügyész által gyakorolja.

Az a házastárs, a ki fejlett korának elérése után a házasságot helybenhagyja (44., 65. §§.), azt a miatt, hogy a 8. §. ellenére kötötték, meg nem támadhatja.

57. §. A megtámadás határideje egy esztendő.

E határidő számítandó :

a) a 7. §. ellenére kötött házasság esetében a kir. ügyészre nézve attól a naptól, a melyen a házasság megtámadhatósága hivatalos tudomására jutott ; a házastársra nézve, a mely napon fejlett korát elérte ;

b) a 8. §. ellenére kötött házasság esetében a gyámhatóságra nézve attól a naptól, a melyen a házasság megkötése hivatalos tudomására jutott, 58. §.); a házastársra nézve, a mely napon a házasságot kötötte, ha pedig ekkor még fejletlen korú volt, a mely napon fejlett korát elérte ;

e) az 53—55. §-ok eseteiben attól a naptól, a melyen a házastárs a kényszer hatása alól felszabadult, vagy a tévedést avagy a megtévesztést felismerte.

58. §. A gyámhatóság tudomásával egyenlő hatályu azon törvényes képviselő vagy szülő tudomása, a kinek utólagos beleegyezése a megtámadás kizárásához elégséges.

Ha ehez csak mindkettő utólagos beleegyezése elégséges, és a tudomás különböző napon keletkezett, a határidőt a későbbi tudomás napjától kell számítani

Annak, a ki időközben vált beleegyezésre jogosulttá, korábbi tudomását úgy kell tekinteni, mintha a jogosultsággal egyidejűleg szerezte volna.

59. §. A 8. §. ellenére kötött házasság esetében a megtámadást a gyámhatóságra nézve megállapított határidő alatt megteheti az a törvényes képviselő vagy szülő is, kinek beleegyezése a házassághoz még hiányzik.

A megtámadás azonban hatályát veszti, ha a gyámhatóság hivatalos értesítésétől számított három hónap alatt azt magáévá nem teszi.

60. §. Ha a házastárs a megtámadás megtételében erőhatalom vagy cselekvőképtelenség által gátolva van, míg ezen akadály tart, a határidő folyása szünetel.

Ezen rendelkezés megfelelően alkalmazandó, midőn az 58. §-ban említett törvényes képviselő vagy szülő a gyámhatóság értesítésében gátolva van.

61. §. Megtámadásnak nincs helye :

a) ha a házasság birói ítélettel fel van bontva, vagy a 74. §. értelmében megszűnt ;

b) ha a fejletlen korú, kiskorú, kényszerített, tévedő vagy megtévesztett házastárs meghalt ;

c) az 54. §. f) pontja alapján, ha a holtányilvánított meghalt vagy az új házasság megszűnt.

62. §. Ha a házasság a megtámadási határidőn belül vagy a 61. §-ban meghatározott időpontok előtt megtámadva nem volt, úgyszintén utólagos felmentés, beleegyezés, jóváhagyás es helybenhagyás eseteiben is (63—66. §.), a házasság megtámadhatóságát úgy kell tekinteni, mintha fenn sem forgott volna.

63. §. Utólagos felmentésnek a 7. §. ellenére kötött házasság esetében mindaddig helye van, a míg a házastárs fejlett korát el nem érte (66. §.).

64. §. Utólagos beleegyezésnek és jóváhagyásnak a 8. §. ellenére kötött házasság esetében mindaddig helye van, a míg a házastárs teljes korát el nem érte (66. §.).

Az utólagos beleegyezés, illetőleg jóváhagyás a mindenkor törvényes képviselőt, beleegyezésre jogosult szülőt vagy gyámhatóságot illeti meg.

Az utólagos beleegyezés, illetőleg jóváhagyás meg-

ítélésére nincs befolyással az, hogy a kiskorú időközben huszadik évét betöltötte.

Egyebekben az utólagos beleegyezésre és jóváhagyásra a 8—10. §-ok megfelelően alkalmazandók.

65. §. A helybenhagyás csak akkor hatályos, ha a házastárs oly időben nyilvánítja, a midőn reá nézve az 57. §. szerint a megtámadási határidő már kezdetét vette.

Hogy az együttélés folytatása helybenhagyás-e, azt az eset körülményei szerint kell megítélni.

A 8. §. ellenére kötött házasság helybenhagyása a gyámhatóság megtámadási jogát meg nem szünteti.

66. §. Felmentésnek, beleegyezésnek, jóváhagyásnak és helybenhagyásnak nincs helye, ha a házasság érvénytelenné lett nyilvánítva, vagy a megtámadott házasság megszűnt, vagy ha a házasság bejelentéssel lett megtámadva.

67. §. A megtámadható házasságot megtámadás esetében is megszűnése előtt érvényesnek kell tekinteni mindaddig, míg megtámadási perben érvénytelennek nem lett nyilvánítva.

A megtámadható házasságot megtámadása esetében megszűnése vagy érvénytelenné nyilvánítása avagy bejelentéssel történt megtámadása után, úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna.

68. §. A megtámadás, a míg a házasság meg nem szűnt, keresettel, esetleg viszkonkeresettel, a házasság megszűnése után a bírósághoz intézett bejelentéssel történik.

A keresettel vagy viszkonkeresettel történt megtámadást csak a házasság megszűnéséig lehet visszavonni.

A bejelentés visszavonása hatálytalan.

69. §. A házastárs házasságát csak maga támadhatja meg ; a törvényes képviselőt e jog nem illeti.

Cselekvőkétségében korlátolt házastárs a megtámadási perben perképes.

Ha a házastárs a 7. §. ellenére kötött házasság esetében a kir. ügyésztől indított per folyamán fejlett korát eléri, vagy a 8. §. ellenére kötött házasság esetében a gyámhatóságtól indított per folyamán teljeskorúvá lesz, a per úgy a mint van, reá száll át.

70. §. A 49. és 50. §-ok rendelkezései a megtámadási perekre megfelelően alkalmazandók.

71. §. A házasság megszűnése után bárki érvényesítheti a házasság érvénytelenségétől függő jogait.

A jogerős ítélet csak a perben áliókkal szemben hatályos.

72. §. A 98., 101—103. §-ok rendelkezései a házasság érvénytelenségét tárgyazó perekre megfelelően alkalmazandók.

Semmisségi vagy a kir. ügyész által indított megtámadási perekben a bíró a házastársak különélését a kir. ügyész indítványára vagy hivatalból is elrendelheti.

(Folyt. köv.)